

Perustuslain tulkinta Suomen ylimmissä tuomioistuimissa: empiirinen ja oikeusvertaileva tutkimus

HAKUSANAT: perustuslain tulkinta, ylimmät tuomioistuimet, empiirinen oikeustutkimus, oikeusvertailu, Pohjoismaat

1. Johdanto

Perustuslakitulkinnat ovat merkityksellisiä yhteiskunnallisesta, valtiosääntöteoreettisesta ja tuomioistuinten näkökulmasta tarkasteltuna. Suomessa tuomioistuinten rooli perustuslakiin (731/1999, PL) liittyvissä tulkintakysymyksissä on varsin rajattu sekä muodollisista että valtiosääntökulttuuriin kiinnittyvistä syistä. Tuomioistuinten sijaan eduskunnan perustuslakivaliokunta tulkitsee säännönmukaisesti valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä, ja sitä pidetään perustuslain ensisijaisena ja auktoritatiivisena tulkitsijana. Lisäksi perustuslain kokonaisuudistuksen voimaantuloon eli vuoteen 2000 saakka vallitseva tulkinta oli, että tuomioistuimilla ei ollut oikeutta tutkia lakien perustuslainmukaisuutta. Nykyisin perustuslain 106 § mahdollistaa tuomioistuinten lakien perustuslainmukaisuuden valvonnan, mutta kynnys jälkikäteiselle valvonnalle on varsin korkea: ristiriidan tulee olla ilmeinen.¹ Pohjoismainen valtiosääntökulttuuri korostaa lainsäätäjän asemaa ylimpänä valtioelimenä, ja tämä näkyy laintulkintaoppien tasolla muun muassa lainsäätäjän tarkoituksen korostamisena.² Toisaalta perus- ja ihmisoikeuksien kasvava kansainvälinen tulkintakäytäntö haastaa kansallisia laintulkinta- ja argumentaatio-oppeja ja myös perinteistä pohjoismaista käsitystä tuomioistuinten roolista.³ Nämä valtiosääntökulttuurin piirteet heijastuvat väistämättä myös tuomioistuinten valtiosääntöoikeudelliseen argumentaatioon.

* *Maija Dahlberg*, OTT, apulaisprofessori, Itä-Suomen yliopisto. Kiitän anonyymejä arvioitsijoita kannustavista ja artikkelia eteenpäin vieneistä kommentista. Kiitän myös FT, yliopistonlehtori Niko Vartiaista käsikirjoituksen empiiristen osuuksien kommentoinnista.

1. Ks. esim. Juha Lavapuro, Perustuslain 106 §:n ilmeisyysvaatimuksen vaikutuksista oikeuskäytännössä. *Lakimies* 4/2008, s. 582–611.
2. Ks. esim. Jaakko Husa, *Nordic Mentality*, s. 41–60 teoksessa Pia Letto-Vanamo ja muut (eds), *Nordic Law in European Context*. Ius Springer 2019, s. 43.
3. Ks. esim. Andreas Follesdal – Marlene Wind, *Nordic Reluctance towards Judicial Review under Siege*. *Nordisk Tidsskrift för Menneskerettigheter* 27(2) 2009, s. 131–141.

Tässä artikkelissa tutkin korkeimman oikeuden (KKO) ja korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) valtiosääntöoikeudellisia perusteluja. Artikkelin perustuu empiiriseen ja oikeusvertailevaan tutkimukseen, jossa analysoimme Pohjoismaiden korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudellisia perusteluja tilastollisin menetelmin.⁴ En kuitenkaan nojaa yksinomaan tilastolliseen analyysiin vaan pyrin niin sanotusti katsomaan numeroiden taakse havainnollistamalla ja selittämällä tilastollisissa analyysissä esiin nousseita seikkoja muun muassa oikeustapausten ja oikeuskirjallisuuden avulla.

Analysoin KKO:n ja KHO:n valtiosääntöoikeudellisesti merkittäviä ratkaisuja (yhteensä 80). Analyysi perustuu aineistoon, johon keräsimme tietoa ratkaisun yleisten piirteiden lisäksi argumentaatiotavoista (käytetäänkö esimerkiksi sanamuodon mukaista vai teleologista tulkintaa sekä kansainvälisiä oikeuslähteitä vai omia ennakkopäätöksiä) ja keskeisistä valtiosääntökäsitteistä (viitataan esimerkiksi oikeusvaltio- tai suhteellisuusperiaatteen).

Tämän artikkelin tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1) Mitkä ovat suomalaisten korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudellisten perustelujen erot muihin Pohjoismaihin ja mitkä seikat voivat selittää mahdollisia eroja.

2) Miten KKO ja KHO eroavat toisistaan valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissa ja mistä erot voivat mahdollisesti johtua.

Jälkimmäinen kysymys on relevantti korkeimpien oikeuksien yhdistämiskustelun kannalta, sillä mahdolliset perustavanlaatuiset erot valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissa ylimpien oikeusasteiden välillä voivat osaltaan puoltaa ylimpien oikeusasteiden yhdistämistä.⁶ Lisäksi nostan tässä artikkelissa esiin, minkä vuoksi ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellinen tulkintakäytäntö voi erkaantua toisistaan. Tämä on hyödyllistä tietää, jotta erilaisia valtiosääntötulkintoja KHO:n ja KKO:n välillä pystytään välttämään.

4. Ks. tutkimushankkeesta Nordic CONREASON tarkemmin osoitteessa <https://www.oru.se/english/research/projects/bsr/nordic-conreason/> (vierailtu 19.6.2024). Ks. myös Katalin Kelemen – Nicklas Pettersson, Exploring Constitutional Reasoning in the Nordic Supreme Courts Empirically. Symposium of International Journal of Constitutional Law 2025 (käsikirjoitus 24.6.2024).

5. Ks. koodikirjasta Katalin Kelemen, Nordic CONREASON collection of data on constitutional reasoning in the Nordic Supreme Courts. Örebro University 2024 osoitteessa <https://doi.org/10.60689/zmk7-0z14> (vierailtu 31.5.2024).

6. Ks. lisää Olli Mäenpää – Timo Esko – Tuula Pynnä – Ann-Mari Pitkäranta – Tea Skog, Korkeimpien oikeuksien organisatorinen yhdistäminen – Hyötyjen ja haittojen arviointi. Oikeusministeriön Mietintöjä ja lausuntoja 1/2015.

2. Perustuslain tulkinta tuomioistuimissa

Perustuslain tulkintaa ohjaavat lähtökohtaisesti samat oikeudelliset tulkintaopit ja -menetelmät kuin tavallisten lakien tulkintaa.⁷ Oikeudelliset tulkintamenetelmät jaetaan perinteisesti sanamuodon mukaiseen, systemaattiseen ja teleologiseen tulkintaan. Myös perustuslain tulkintaa ohjaavat nämä samat tulkintamenetelmät sekä oikeuslähde- ja argumentaatio-opit. Perustuslain säännökset ovat toki monessa suhteessa kuitenkin erikoisasemassa muihin oikeussääntöihin verrattuna: perustuslain säännökset on korotettu hierarkkisesti tavallisen lain säännösten yläpuolelle, ja useat perustuslain säännökset ovat sisällöllisesti arvostuksenvaraisia. Lisäksi osa perustuslain säännöksistä on kirjoitettu varsin epätäsmällisesti ja väljästi, mikä voi vaikeuttaa oikeudellista tulkintaa.⁸

Perustuslain tulkinnassa keskeisiä oikeuslähteitä Suomessa ovat perustuslain säännöksen sanamuoto, perustuslain esityöt ja perustuslakivaliokunnan aiempi tulkintakäytäntö. Perus- ja ihmisoikeuksien soveltamisessa oleellisia oikeuslähteitä ovat myös kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja niiden tulkintakäytäntö. Myös korkeimpien oikeuksien oikeuskäytäntö ja oikeuskirjallisuus ovat tulkinnassa huomioon otettavia oikeuslähteitä.⁹

Suomessa perustuslakivaliokunta on perustuslain auktoritatiivinen tulkitsija ja tuomioistuinten tehtävä perustuslain tulkinnassa on selkeästi toissijainen. Tuomioistuimille ei ole oikeastaan edes ajateltu sellaista tehtävää, jossa ne aktiivisesti ja oma-aloitteisesti tulkitsisivat perustuslakia ja tätä kautta kehittäisivät perustuslakitulkintoja.¹⁰ Tuomioistuinten perustuslakitulkintojen on ajateltu tarkoittavan lähinnä lakien perusoikeusmyönteistä tulkintaa – ei perustuslain säännösten suoraan soveltamista.¹¹ Tuomioistuinten toissijainen rooli näyttäytyy konkreettisesti

7. Ks. esim. Andrés Jakab, *Judicial Reasoning in Constitutional Courts: A European Perspective*. *German Law Journal* 14(8) 2013, s. 1215–1275, 1224–1226.

8. Ks. lisää esim. Veli-Pekka Hautamäki, *Perustuslain auktoritatiivinen tulkinta: oikeusvertaileva tutkimus perustuslain tulkinnan auktoritatiivisista instituutioista ja niiden käyttämästä argumentaatiosta Suomessa ja Norjassa*. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* 2002, s. 58–71 ja Maija Dahlberg, *Politiikan vaikutus perustuslain tulkintaan – esimerkkinä lakien ennakkolinen perustuslainmukaisuuden valvonta perustuslakivaliokunnassa*. *Lakimies* 3–4/2024, s. 364–387, 367–368.

9. Ks. esim. Tuuli Heinonen, *Valtiosääntöoikeus ja oikeuslähdeoppi*, s. 179–199 teoksessa Tuuli Heinonen – Juha Lavapuro (toim.), *Oikeuskulttuurin eurooppalaistuminen: ihmisoikeuksien murroksesta kansainväliseen vuorovaikutukseen*. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* 2012.

10. Tuomas Ojanen, *Eduskunnan perustuslakivaliokunta ja tuomioistuimet – kohti valtiosääntöistä dialogia?*, s. 239–252 teoksessa Pia Letto-Vanamo – Olli Mäenpää – Tuomas Ojanen (toim.), *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* 2009, s. 243.

11. Kaarlo Tuori, *Perustuslain tuomioistuinvalvonnan ultima ratio -perustelu ja perustuslain 106 §:n ilmeisyysvaatimus*, s. 319–335 teoksessa Pia Letto-Vanamo – Olli Mäenpää – Tuomas Ojanen (toim.), *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*. *Suomalainen Lakimiesyhdistys* 2009, s. 335.

siinä, että lakien perustuslainmukaisuuden tuomioistuINVALVONNASTA säädettiin kansainvälisesti katsoen verraten myöhään, vasta perustuslain kokonaisuudistuksessa vuonna 2000. Suomalaisessa oikeuskulttuurissa tuomarin rooli on ylipäättään ymmärretty varsin pidättyväiseksi ja lainsäätäjän asemaa kunnioittavaksi.¹²

Prosessuaalisesti perustuslakikysymykset voivat tulla tuomioistuinten ratkaistavaksi ainoastaan riita-, rikos- tai hallinto-oikeudellisen asian osana, ei omana itsenäisenä perustuslakiasiana. Tuomioistuimilla ei myöskään ole toimivaltaa ratkaista eri valtioelinten välisiä toimivaltakiistoja tai muita institutionaalisia valtiosääntökysymyksiä, jotka koskevat esimerkiksi valtion suvereenisuutta tai demokratiaperiaatetta. Nämä institutionaaliset ja oikeuskulttuuriset seikat vaikuttavat nähdäkseni suoraan siihen, että suomalaisten tuomioistuinten perustuslakia koskevat tulokset ovat perinteisesti olleet varsin varovaisia ja pidättyväisiä. Muissa Pohjoismaissa on kuitenkin havaittu, että tuomioistuimet ovat 2010-luvulla siirtyneet hieman rohkeampiin tulkintoihin perustuslakikysymyksissä.¹³

3. Menetelmä ja aineisto

Tämä artikkeli perustuu pohjoismaisen tutkimushankkeen (Nordic CONREASON) laajaan empiiriseen aineistoon. Pohjoismaisessa tutkimushankkeessa hyödynsimme aiemman CONREASON-tutkimuksen (2011–2016) metodologista ja teoreettista viitekehystä.¹⁴ Tutkimushankkeessa analysoitiin jokaisen Pohjoismaan korkeimman oikeuden – Suomen ja Ruotsin osalta sekä korkeimman oikeuden että korkeimman hallinto-oikeuden – valtiosääntöoikeudellista argumentaatiota. Hankkeessa oli kansallinen valtiosääntöoikeuden tutkija jokaisesta Pohjoismaasta. Analysoimme korkeimpien oikeuksien argumentaatiota 40:ssä valtiosääntöoikeudellisesti kaikkein merkittävimmissä ratkaisussa. Suomesta ja Ruotsista valitsimme

12. Suomalaisesta tuomari-ideologiasta ks. esim. Tapio Määttä, Lainsäätäjän kunnioittamisasenne, tavoitteellinen laintulkinta ja lakien tavoitesäännökset vallitsevassa tuomarinideologiassa, s. 207–226 teoksessa Auri Pakarinen – Anna Hyvärinen – Kaijus Ervasti (toim.), Lainvalmistelu, tutkimus, yhteiskunta. Jyrki Talan juhlaKirja. Turun yliopisto 2011.

13. Norjassa korkeinta oikeutta on pitkään luonnehdittu varsin dynaamiseksi ja aktiiviseksi perustuslakikysymyksissä, mutta nyt myös Ruotsissa ja Tanskassa on peräänkuulutettu tuomioistuinten vahvempaa tulkintaroolia perus- ja ihmisoikeuskysymyksissä. Ks. lisää esim. Filippo Valguarnera, Judicial Policymaking in Sweden: A Comparative Perspective. Scandinavian Studies in Law 61 (2015), s. 186–216 ja Maija Dahlberg – Haukur Logi Karlsson – Katalin Kelemen, The Nordic courts: An example of cooperation and dialogue, s. 288–312 teoksessa Kálmán Pócsa (ed.), Constitutional Review in Western Europe: Judicial-Legislative Relations in Comparative Perspective. Routledge 2024, s. 293–296.

14. András Jakab – Arthur Dyevre – Giulio Itzcovich (eds), Comparative Constitutional Reasoning. CUP 2017.

40 ratkaisua korkeimmasta oikeudesta ja 40 ratkaisua korkeimmasta hallinto-oikeudesta. Valtiosääntöisesti kaikkein merkittävämmällä tuomioistuinratkaisulla tarkoitamme tapauksia, joita pidetään oikeusyhteisössä kaikkein tärkeimpinä.¹⁵

Valtiosääntöoikeudellisesti kaikkein merkittävimmän tapauksen valinnassa käytimme yhteiskuntatieteissä yleisesti käytettyä menetelmää eli asiantuntijalausuntoja. Valinnan suoritti kustakin viidestä Pohjoismaasta kotoisin oleva valtiosääntöoikeuden tutkija, joka myöhemmin vastasi myös valittujen tapausten empiirisestä analyysistä.¹⁶ Oikeustieteiden tiedeyhteisössä vallitsee yleensä suhteellisen selvä yksimielisyys siitä, mitä pidetään johtavina tuomioistuinratkaisuina. Tämän olettamuksen vahvistamiseksi kutakin tutkijaa pyydettiin nimeämään viisi muuta valtiosääntöoikeuden asiantuntijaa omasta maastaan arvioimaan valittuja tuomioistuinratkaisuja siitä näkökulmasta, ovatko ne valtiosääntöoikeudellisesti kaikkein merkittävimpiä. Näitä asiantuntijoita pyydettiin ilmaisemaan hyväksyntänsä valintoihin. Suomalaisen ratkaisujen osalta kaikki viisi valtiosääntöoikeuden tutkijaa vahvistivat lähes yksimielisesti tutkijan valitsemat valtiosääntöoikeudellisesti kaikkein merkittävimmät korkeimpien oikeuksien ratkaisut.¹⁷

Kvantitatiivinen tutkimus toteutettiin siten, että aluksi kaikki oikeustapausten koodaukset kerättiin Excel-taulukoihin ja tuotiin sitten R-ohjelmaan¹⁸ tilastollista analyysia varten. Koodasimme tietoja argumentaatio- ja perustelutavoista ja toistimme tämän jokaisen johtavan tapauksen osalta. Aineistomme sisältää näin ollen tietoa 280 pohjoismaisesta valtiosääntöoikeudellisesti merkittävästä ratkaisusta. Teimme pilottitutkimuksen testataksemme menetelmääme pohjoismaisessa kontekstissa ja tarkentaaksemme muuttujia ja koodausohjeita. Pilottitutkimuksen tarkoituksena oli mahdollisimman yhdenmukainen aineistonkeruu, jotta tutkijakohtaisuus vaikuttaisi tuloksiin mahdollisimman vähän. Pilottitutkimus sisälsi koodaajien välisen luotettavuusanalyysin, jossa kuusi hankkeeseen osallistunutta koodasi 42 tapausta pareittain. Analyysi osoitti, että 72 % (64 muuttujaa 89:stä) luokitteluasteikollisista muuttujista koodattiin

15. András Jakab – Arthur Deyvre – Giulio Itzcovich, Introduction: Comparing Constitutional Reasoning with Quantitative and Qualitative Methods, s. 1–35 teoksessa András Jakab – Arthur Deyvre – Giulio Itzcovich (eds), *Comparative Constitutional Reasoning*. CUP 2017, s. 27.

16. Valtiosääntöoikeudellisesti kaikkein merkittävimpien ratkaisujen valinnassa tutkijoita ohjeistettiin ottamaan huomioon seuraavat kolme tekijää: 1) ratkaisut, jotka tyypillisesti sisältävät kotimaisiin valtiosääntöoikeuden oppikirjoihin, 2) ratkaisut, joihin viitataan usein valtiosääntöoikeudellisessa tutkimuksessa, ja 3) ratkaisut, joihin analysoitava tuomioistuin itse usein tukeutuu ennakkotapauksina.

17. Tutkimuksen metodologisesta kuvauksesta ks. Nicklas Pettersson – Katalin Kelemen, *Yet Another case of Nordic exceptionalism? A quantitative approach to an intra-Nordic and an international comparison of supreme courts' constitutional reasoning*. Working Paper 7/2024 (Statistics). Örebro University School of Business.

18. R Core Team, *R: A Language and Environment for Statistical Computing* osoitteessa <https://www.R-project.org/> (vierailtu 24.10.2024).

”lähes täydellisesti” (Gwet’s AC1)¹⁹, kun taas muutamat muuttujat aiheuttivat haasteita. Tulosten tulkinnan kannalta olisi ollut merkitystä, jos muuttujat olisi koodattu ”vähemmän yhdenmukaisesti”, sillä se olisi vaikuttanut tulosten vertailukelpoisuuteen ja tutkimustulosten luotettavuuteen. Koodaajien välinen luotettavuus muuttujalle, joka mittaa sellaisten väitteiden esiintymistiheyttä, joissa viitataan käsitteeseen tai periaatteeseen, jota ei mainita perustuslaissa (N20), oli vain tyydyttävä (0,2–0,4). Tämä tulos ei ollut yllättävä, koska eri kansallisista oikeusjärjestelmistä tulevat valtiosääntöoikeuden tutkijat eivät voi tuntea toistensa valtiosääntöoikeudellisia järjestelmiä kovin syvällisesti. Kaikki hankkeen osallistujat keskustelivat perusteellisesti näistä tuloksista Örebrossa pidetyssä kaksipäiväisessä työpajassa, jossa tarkennettiin koodikirjan ohjeita.²⁰ Koodikirjalla pyrittiin mahdollisimman yhdenmukaiseen aineiston keruuseen, ja se oli tutkijoiden apuna koodauksessa.

Koodattavat kokonaisuudet koskivat eri argumentaatiotapojen ja valtiosääntöisten käsitteiden lisäksi myös kunkin tapauksen 11:tä yleistä ominaisuutta, joita voidaan pitää selittävinä muuttujina. Näitä ovat esimerkiksi ratkaisun vuosi, se, oliko ratkaisu yksimielinen vai äänestyspäätös, asian prosessioikeudellinen luonne ja se, missä kokoonpanossa asia ratkaistiin. Argumentaatiotavoista koodasimme esimerkiksi seuraavia seikkoja: käytettiinkö ratkaisussa sanamuodon mukaista tulkintaa, teleologista tulkintaa, ennakkopäätöksiin perustuvaa tulkintaa tai viitattiinko ratkaisun perusteluissa kansainväliseen oikeuteen ja oikeuskirjallisuuteen. Valtiosääntöoikeudellisista keskeisistä käsitteistä koodasimme esimerkiksi sen, viitattiinko ratkaisun perusteluissa oikeusvaltioperiaatteeseen, demokratiaan, suvereenisuuteen, suhteellisuusperiaatteeseen, yhdenvertaisuuteen tai ihmisarvoon.²¹

Teimme vertailua maiden ja tuomioistuinten välillä. Vertailussa hyödynsimme logistista regressioanalyysia. Käytimme aina kaksipuolisia luottamustasovälejä, joiden luottamustaso oli 95 %. Vastaavasti nollahypoteesin testauksessa käytimme aina merkitsevyytensä 0,05. Aina kun se oli mahdollista, valitsimme myös kaksisuuntaiset (two-tailed) vaihtoehtoiset hypoteesit.²²

Tässä artikkelissa keskityn siihen, erottuvatko Suomen korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudelliset perustelut jollakin tapaa muista Pohjoismaista. Maavertailuissa kaikki osuudet on arvioitu siten, että kussakin maassa puolet tapauksista olisi hallinnollisia, kuten Suomessa ja Ruotsissa on. Tähti (*) osoittaa, että kyseisen maan osuus eroaa tilastollisesti merkitsevästi Suomen osuudesta.

19. Kilem Li Gwet, Computing Inter-Rater Reliability and Its Variance in the Presence of High Agreement. *British Journal of Mathematical & Statistical Psychology* 61(1) 2008, s. 29–48.

20. Ks. tutkimuksen koodikirjasta Katalin Kelemen, Nordic CONREASON collection of data on constitutional reasoning in the Nordic Supreme Courts. Örebro University 2024 osoitteessa <https://doi.org/10.60689/zmk7-0z14> (vierailtu 31.5.2024).

21. Ks. tutkimuksen koodikirjassa olevista muuttujista ja niiden kuvauksista Kelemen 2024.

22. Pettersson – Kelemen 2024, s. 6–11.

Tilastolliset tulokset toimivat lähtökohtana tulosten tulkinnalle. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tilastollisessa analyysissä osoitetut havainnot toimivat tämän artikkelin lähtökohtina, joihin syvennyn muun muassa konkreettisten oikeustapausten ja oikeuskirjallisuuden avulla. Maavertailun jälkeen keskityn siihen, osoittaako tämä aineisto mahdollisia eroja Suomen ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissa. Lisäksi pohdin, mistä mahdolliset erot KHO:n ja KKO:n valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissa voisivat johtua ja miksi mahdolliset erot voivat olla oikeusjärjestelmän kannalta ongelmallisia.

4. Tulokset

4.1. Perustuslain tulkinnan kansalliset erityispiirteet

4.1.1. Lain esitöiden asema perustuslakitulkinnossa

Oikeudellisessa tulkinnassa on pääasiallisesti kyse tekstien tulkinnasta, joten lähtökohtana oikeudellisessa tulkinnassa ovat kielelliset ilmaisut ja sanamuotojen tulkinta.²³ Kielellisen tulkinnan lisäksi perustuslain tulkinnassa keskeistä on perustuslainsäätäjän tarkoitus ja ylipäänsä perustuslain tarkoitukseen (*telos*) ja perustuslain kokonaisuuteen perustuva systeeminen tulkinta. Lainsäätäjän kunnioittamisasenne näkyy erityisesti lain esitöiden korkeassa asemassa suomalaisten tuomioistuinten laintulkinnassa.²⁴ Erityisesti perustuslainmukaisuuden arvioinnissa lainvalmisteluaineisto on nähty jopa ensisijaiseksi oikeuslähteeksi tuomioistuimissa.²⁵

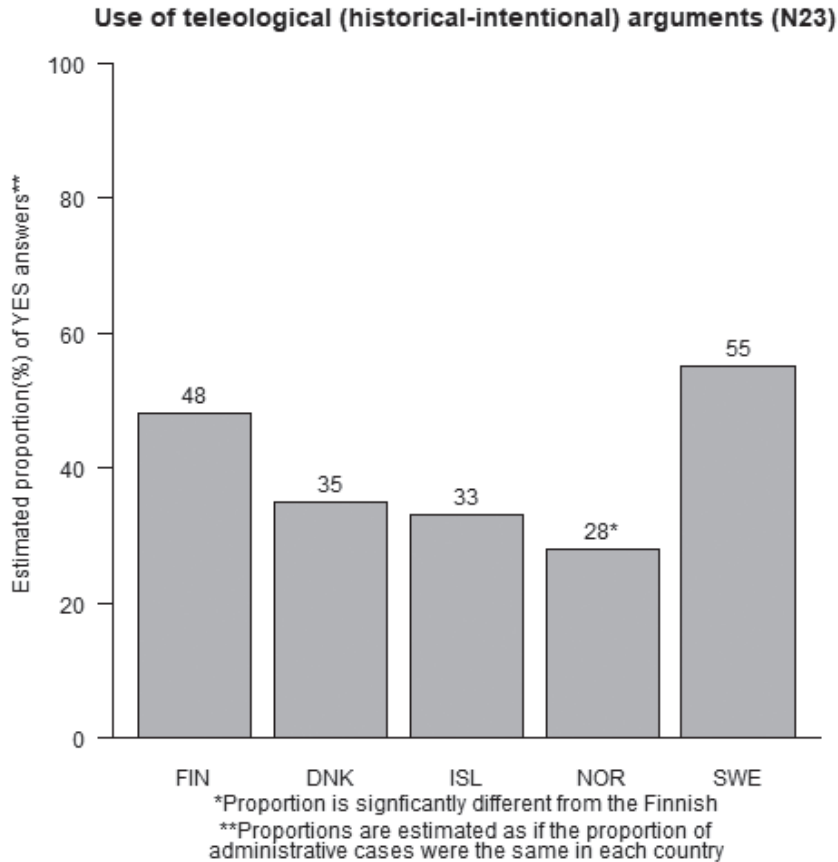
Koodasimme jokaisesta tuomioistuinratkaisusta perustuslain esitöihin viittamisen, kun tuomioistuin ratkaisi käsillä olevan perustuslain tulkintakysymyksen (N23: subjektiivinen teleologinen argumentti). Aineistomme vahvistaa, että Suo-

23. Valtiosääntöoikeudessa voidaan tulkita myös orgaanikäytäntöä eli keskeisten valtioelinten käyttäytymistä, jolloin oikeudellinen tulkinta ei kiinnity pelkästään tekstien tulkintaan. Kiitän artikkelikäsitkirjoituksen ensimmäistä arvioitsijaa tämän huomion esiin nostamisesta.

24. Korkeimman oikeuden entinen presidentti Timo Esko kuvaa: ” – velvoittavien oikeuslähteiden kovan ytimen muodostavat laki ja lainvalmistelutyöt ovat edelleen kiistatta ensisijaiset oikeuslähteet. Muu ei olisikaan mahdollista demokraattisessa oikeusvaltiossa.” Timo Esko, Onko Suomen korkein oikeus perustuslakituomioistuin?, s. 31–50 teoksessa Kari Kuusiniemi – Outi Suviranta – Veli-Pekka Viljanen (toim.), Juhlajulkaisu Pekka Vihervuori 1950 – 25/8 – 2020. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2020, s. 36.

25. Antero Jyränki, Pitkän prosessin päätös? Perustuslaki 2000-mietinnön ja sen valmisteluvaiheiden arviointia. Oikeus 3/1997, s. 239–255, 253.

men ylimmät tuomioistuimet käyttävät kaikkein merkittävimmissä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa pääasiassa subjektiivisia teleologisia argumentteja.

Kuvio 1. Perustuslain esitöihin viittaaminen valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa (N23).

Suomessa ja Ruotsissa valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa viitataan eniten perustuslain esitöihin, kun taas Tanskassa, Islannissa ja Norjassa viitataan niihin vähemmän. Empiiriset tulokset ovat osittain selitettävissä kansallisilla oikeuslähteillä. Suomessa ja Ruotsissa on korostettu esitöiden asemaa lain-tulkinnassa, kun taas esimerkiksi Norjassa ja Islannissa korkeimman oikeuden prejudikaatit tulevat oikeuslähteiden hierarkiassa heti lainsäädännön jälkeen ja esityöt ovat hierarkiassa siten alempana.²⁶ Lisäksi perustuslain ikä on luonnolli-

26. Ks. esim. Marius Mikkel Kjølstad – Sören Koch – Jørn Øyrehagen Sunde, *An Introduction to Norwegian Legal Culture*, s. 801–848 teoksessa Sören Koch – Marius Mikkel Kjølstad (eds),

sesti olennainen seikka, kun subjektiivista teleologista tulkintaa tarkemmin analysoidaan. Suomen perustuslaki on suhteellisen uusi, joten perustuslainsäätäjän subjektiivinen tarkoitus ei ole samalla tavalla vanhentunut verrattuna esimerkiksi Norjaan, jossa perustuslaki on yli 200 vuotta vanha.

Keskeisenä erona lakien ja perustuslain tulkinnassa näyttäisi olevan subjektiivisten teleologisten argumenttien käyttö. Suomalaisessa oikeusteoreettisessa keskustelussa on tuotu esiin, että lain esitöillä ei saisi olla suoraa vaikutusta lakien tulkintaan, koska se antaisi muun muassa liikaa valtaa säädöksiä valmistelevalle hallintokoneistolle.²⁷ On argumentoitu, että lainsäätäjän subjektiivista tarkoitusta ei saisi laintulkinnassa pitää ratkaisevana. Sen sijaan lain säännösten objektiivisella tarkoituksella (*ratio legis*) on nähty olevan keskeistä merkitystä lakia tulkittaessa.²⁸ Kun tavallisen lainsäädännön tulkinnassa on suhtauduttu kriittisesti lainsäätäjän historialliseen tahtoon, perustuslain tulkinnassa on puolestaan päinvastoin korostettu esitöiden asemaa jopa ensisijaisena oikeuslähteenä.²⁹ Empiiriset tuloksemme osoittavat, että Suomen ylimmät tuomioistuimet käyttävät merkittävimmissä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisaan varsin usein subjektiivisia teleologisia argumentteja (N23) ja varsin harvoin objektiivisia teleologisia argumentteja (N22).³⁰

Vastaavaa empiiristä tutkimusta lain esitöiden käyttämisestä tavallisten lakien tulkinnassa ei ole tehty, joten on jokseenkin mahdoton sanoa, eroaako perustuslain tulkinta tosiasiaassa tältä osin tavallisten lakien tulkinnasta. Oikeuskirjallisuudessa on kuitenkin yleisesti luonnehdittu, että laajat viittaukset hallituksen esityksiin ja eduskunnan valiokuntien lausuntoihin ja mietintöihin ovat korkeimpien oikeuksien ratkaisujen perusteluissa nykyisin yleisiä.³¹ Perustuslain tulkinnan mahdolliset eroavuudet tavallisen lain tulkintaan nähden nostavat

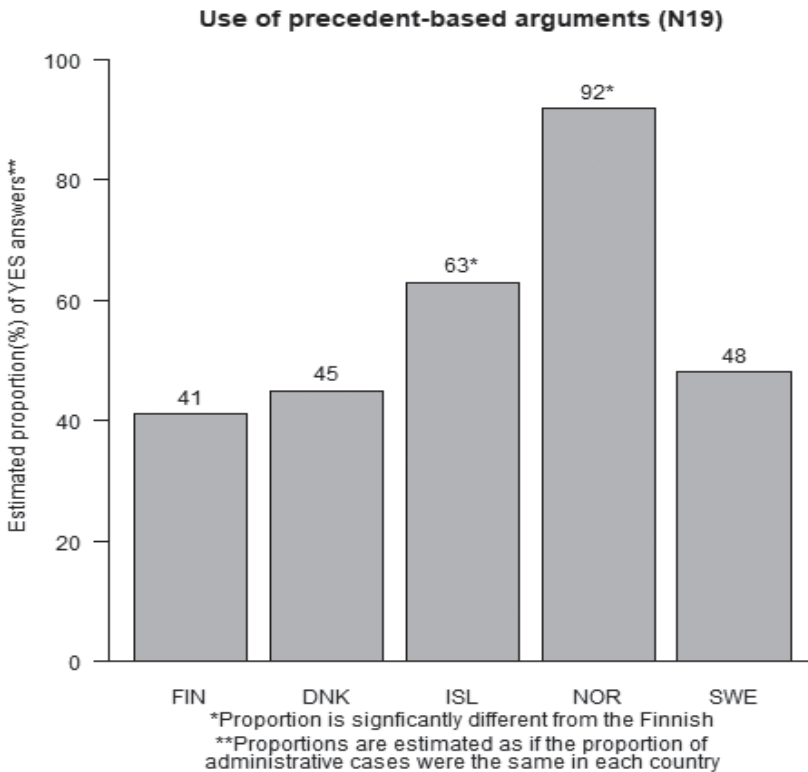
Handbook on Legal Cultures: A Selection of the World's Legal Cultures. Springer 2023, s. 817 ja Ragnhildur Helgadóttir, Nonproblematic judicial review: A case study. International Journal of Constitutional Law 9(2) 2011, s. 532–547.

27. Aulis Aarnio, Statutory Interpretation in Finland, s. 123–170 teoksessa Neil MacCormick – Robert S. Summers (eds), Interpreting Statutes: A Comparative Study. Ashgate 1991; Miikka Vuorela – Anssi Keinänen, Oikeuslähteiden rajamailla – eduskunnan valiokunnat laintulkitsijoina. Lakimies 6/2014, s. 775–798, 794–795 ja Seppo Laakso, Lainopin teoreettiset lähtökohdat. Tampereen yliopisto 2012, s. 306–307.
28. Johan Boucht, Introduction to Finnish and Swedish Legal Methods, s. 165–187 teoksessa Ingwill Helland – Sören Koch (eds), Nordic and Germanic Legal Methods. Mohr Siebeck 2014, s. 174 ja Jyrki Virolainen – Petri Martikainen, Tuomion perustelemine. Talentum 2010, s. 386–396. Lakien tavoitesäännöksistä ks. Määttä 2011.
29. Jyränki 1997, s. 253 ja Jaakko Husa, Ilmeisyyskriteeri ja tuomioistuimet – siirränäisestä häirinnäiseksi?, s. 191–206 teoksessa Pia Letto-Vanamo – Olli Mäenpää – Tuomas Ojanen (toim.), Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2009, s. 204.
30. Suhteelliset osuudet perustuslain säännöksen objektiivisiin tavoitteisiin tai päämääriin viittämisessä (N22) ovat: Suomi 16 %, Tanska 53 % *, Islanti 26 %, Norja 18 % ja Ruotsi 14 %.
31. Virolainen – Martikainen 2010, s. 390–396. Tältä osin puhutaan usein ns. esityöuskollisuudesta, ks. esim. Määttä 2011, s. 209.

esiin jatkokysymyksen, pitäisikö valtiosääntöoikeudessa kehittää omaa oikeuslähdeoppia, koska yleinen oikeuslähdeoppi ei välttämättä kaikilta osin näyttäisi sopivan perustuslakitulkinnojen ratkaisemiseen.³²

4.1.2. Ennakkopäätösten asema perustuslakitulkinnoissa

Empiirinen aineistomme osoittaa, että Suomen, Ruotsin ja Tanskan ylimmät tuomioistuimet käyttävät suhteellisen vähän omia ennakkopäätöksiä valtiosääntöoikeudellisten ratkaisujen perusteluissa Norjan ja Islannin korkeimpaan oikeuteen verrattuna (N19).

Kuvio 2. Tuomioistuimen omiin ennakkopäätöksiin viittaaminen valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa (N19).

32. Suomalaista oikeuslähdeoppia ovat kehittäneet lähinnä yksityisoikeuden tutkijat. Näin ollen on tuotu esiin, että oikeuslähdeopissa on tarpeen ottaa huomioon julkisoikeuteen ja muihin oikeudenaloihin liittyvät piirteet. Ks. esim. Tapio Määttä, *Soft law som rättskälla på nya rättsområden i den nationella rätten*. JFT 6/2006, s. 553–571 ja Jaakko Husa, *The Constitution of Finland: A Contextual Analysis*. Hart 2011, s. 28.

Missään Pohjoismaassa ei ole sitovaa prejudikaattioppia. Ennakkopäätöksillä on kuitenkin vahva oikeuslähdeopillinen ja tosiasiallinen merkitys oikeudellisessa ratkaisutoiminnassa.³³ Erityisesti Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa ennakkopäätöksillä on ollut huomattavan pieni rooli muodollisessa ja doktriinisessa mielessä. Yksi syy tähän voi olla se, että näissä oikeuskulttuureissa on painotettu sitä, että moraaliset ja poliittiset kysymykset tulisi jättää tuomioistuinten sijaan kansallisille parlamenteille.³⁴ Kuvaavaa on, että vielä 1970-luvulla Suomen korkeimmassa oikeudessa keskusteltiin kriittisesti, voitiinko tuomion perusteluissa viitata aikaisempiin prejudikaatteihin.³⁵ Kuten aiemmin totesin, Islannissa ja Norjassa puolestaan arvotetaan korkeimpien oikeuksien ennakkopäätösten oikeuslähdeopillinen painoarvo lain esitöiden edelle, jolloin ennakkopäätökset tulevat oikeuslähteiden hierarkiassa heti lainsäädännön jälkeen.³⁶ Vaikka ennakkopäätöksillä ei ole muodollista sitovuutta, ylimpien tuomioistuinten ennakkopäätökset ovat kuitenkin tosiasiaa ja varsinkin pedagogisesti tärkeitä, koska ylimmät tuomioistuimet paitsi soveltavat oikeusnormeja myös luovat ja muokkaavat oikeussääntöjä omilla ennakkopäätöksillään.³⁷

Kansainvälisessä kirjallisuudessa tuodaan esiin, että useimmat valtiosääntöoikeudellisia asioita käsittelevät tuomioistuimet perustavat ratkaisunsa usein omiin aiempiin ratkaisuihinsa riippumatta siitä, toimivatko ne common law- vai manner-eurooppalaisissa (civil law) järjestelmissä. Tuomioistuimen omaan auktoriteettiin perustuvaa argumentointia pidetään yhtenä merkittävimmistä ja vakuuttavimmista argumentointitavoista valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä ratkaistaessa.³⁸ Eurooppalaiset (valtiosääntö)tuomioistuimet viittaavatkin ratkaisujen perusteluissa useimmiten omaan aiempaan oikeuskäytäntönsä. Tuomioistuimen omaan

33. Anna Nylund – Jørn Øyrehagen Sunde, *Courts and Court Proceedings*, s. 201–213 teoksessa Pia Letto-Vanamo – Ditlev Tamm – Bent Ole Gram (eds), *Nordic Law in European Context*. Springer 2019.

34. Bertil Bengtsson, *Den Svenska Grundlagen och Domstolarna*. Jussens Venner 1998, s. 56–65; Ian Cameron, *The Influence of European Human Rights Law on National Law*, s. 63–84 teoksessa Mika Hemmo – Erkki J. Hollo – Pia Letto-Vanamo (eds), *National Law and Europeanisation*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2009, s. 73 ja Jaakko Husa, *Nordic Constitutionalism and European Human Rights – Mixing Oil and Water?* *Scandinavian Studies in Law* 2010, s. 101–124, 106.

35. Virolainen – Martikainen 2010, s. 409–422 ja Heikki Kemppinen – Jukka Siro, *Oikeuskäytäntöön viittaaminen korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä*. *Lakimies* 5/2018, s. 493–515, 495.

36. Ks. esim. Kjølstad – Koch – Sunde 2023, s. 817 ja Helgadóttir 2011.

37. Ks. esim. Jaakko Husa, *Tuomioistuinratkaisut oikeuslähteenä – oikeuslähdeoppi ja oikeusyhteisön kulttuurinen identiteetti*. *Lakimies* 7–8/2020, s. 972–992 ja Pekka Timonen, *Ennakkotapaukset ja niiden merkitys oikeuslähteenä*. Lakimiesliiton Kustannus 1987.

38. Monika Florczak-Wator, *Introduction: On the methodology of the research on case-based reasoning in constitutional adjudication*, s. 1–6 teoksessa Monika Florczak-Wator (ed.), *Constitutional Law and Precedent: International Perspectives on Case-Based Reasoning*. Taylor & Francis 2022, s. 1–2.

auktoriteettiin perustuva argumentointitapa on erityisen ilmeinen esimerkiksi Saksan liittovaltion valtiosääntötuomioistuimessa (Bundesverfassungsgericht).³⁹

Analysoitaessa ennakkopäätösten asemaa Suomen ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellisten ratkaisuiden perusteluissa on muistettava, että valtiosääntöoikeudellisten ennakkopäätösten määrä on suhteellisen pieni verrattuna esimerkiksi niihin järjestelmiin, joissa on valtiosääntötuomioistuin. Lisäksi suomalaisten tuomioistuinten ratkaisemat valtiosääntöoikeudelliset asiat koskevat pääosin perus- ja ihmisoikeuksia (PL 2 luku), lakien delegointia (PL 80 §), kuntien itsehallinnollista asemaa (PL 121 §) tai yleisempää julkisen vallan lainalaisuusvaatimusta (PL 2.3 §). Suomalaisessa järjestelmässä tuomioistuimet eivät ratkaise esimerkiksi ylimpien valtioelinten toimivalta- tai vallanjakokiistoja kuten valtiosääntötuomioistuimet. Tämän tutkimuksen empiirisessä aineistossa 80 suomalaisesta tuomioistuinratkaisusta 75 ratkaisua koskee perusoikeuksia ja 21 ratkaisua liittyy lakien delegointiin (N5).

1990-luvulla alkaneen perus- ja ihmisoikeuksien nousun myötä olisi ajateltavissa, että ylimpien tuomioistuinten ratkaisuilla voisi olla aiempaa tärkeämpi rooli suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Perus- ja ihmisoikeusystävällinen laintulkinta, perus- ja ihmisoikeuksien suora soveltaminen sekä perustuslain etusija (PL 106 §) tavalliseen lainsäädäntöön nähden luovat osaltaan painetta siirtyä kohti oikeuskulttuuria, jossa tuomioistuimilla olisi nykyistä merkittävämpi asema oikeusjärjestelmässä. Suomalaisen valtiosääntöoikeudellisen keskustelun keskiössä on ollut PL 106 §:n mahdollinen muuttaminen siten, että sana ”ilmeinen” poistettaisiin säännöksestä.⁴⁰ Perusteluna on, että kynnys perustuslain etusijan antamiselle on asetettu liian korkealle ja samanlaista kynnystä ei ole, kun tuomioistuimet soveltavat unionin oikeutta tai kansainvälisiä ihmisoikeusvelvoitteita.⁴¹ Toisaalta osa tutkijoista on puolustanut nykyistä PL 106 §:n vaatimaa ilmeisyyttä sillä, että korotettu kynnys lakien jälkikäteiselle tuomioistuinvalvonnalle on olennainen osa

39. Michaela Hailbronner – Stefan Martini, *The German Federal Constitutional Court*, s. 356–393 teoksessa András Jakab – Arthur Dyevre – Giulio Itzcovich (eds), *Comparative Constitutional Reasoning*. CUP 2017, s. 375.

40. Perustuslaki 2008 -työryhmän muistio. Oikeusministeriö 2008, s. 62. Työryhmä esitti kannanottonaan, että perustuslain tarkistamiseen tähtäävässä hankkeessa on aiheellista harkita ilmeisyyskriteerin poistamista PL 106 §:n säännöksestä. Ilmeisyyskriteerin poistaminen ei kuitenkaan edennyt, sillä perustuslain tarkistamiskomitea ei nähnyt tarvetta perustuslain etusijaa koskevan ilmeisyysvaatimuksen poistamiselle PL 106 §:stä. Ks. Perustuslain tarkistamiskomitean mietintö. Oikeusministeriön Mietintöjä ja lausuntoja 9/2010, s. 128.

41. Ks. esim. Juha Lavapuro – Tuomas Ojanen – Martin Scheinin, *Intermediate constitutional review in Finland: promising in theory, problematic in practice*, s. 218–243 teoksessa John Bell – Marie-Luce Paris (eds), *Rights-Based Constitutional Review: Constitutional Courts in a Changing Landscape*. Edward Elgar 2016, s. 228.

suomalaista lakien perustuslainmukaisuuden valvontaa, jossa eduskunnan perustuslakivaliokunta on ensisijainen lakien perustuslainmukaisuuden valvoja.⁴²

Pohjoismainen ajattelutapa on perinteisesti korostanut lainsäätäjän asemaa, ja tuomarit ovat nähneet tehtävänsä ensisijaisesti lainsäädännön soveltajina – eivät oikeuden luojina. Tutkijat ovatkin kysyneet, miksi Pohjoismaissa on näin syvä epäluulo tuomioistuinten harjoittamaa perustuslainmukaisuuden valvontaa kohtaan.⁴³ Kun Pohjoismaissa ylimpien tuomioistuinten ratkaisuja luonnehditaan ennakkopäätöksiksi, kyse on siitä, että ratkaisun oikeudellinen periaate sitoo, kun taas common law:ssa kyse on ennakkoratkaisun *ratio dictan* ja käsillä olevan jutun tosiasioiden analogisesta samankaltaisuudesta.⁴⁴ Kansalaiset ovat luottaneet demokraattisesti valittuihin lainsäätäjiin myös perusoikeuksien alalla. Tätä taustaa vasten pohjoismaiset tuomioistuimet ovat pääasiassa olleet varsin pidättyväisiä oikeudellisissa tulkinnoissa ja päätöksenteossa (judicial self-restraint). Suomalaisestä näkökulmasta demokratiaperiaate, vallanjako-oppi ja eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä on otettu hyvin vakavasti, ja pitkään perustuslakivaliokunnan harjoittamaa parlamentaarista ennakkovalvontaa pidettiin riittävänä lakien perustuslainmukaisuuden valvonnassa eikä tuomioistuinvalvontaa pidetty tarpeellisena.⁴⁵ Norja eroaa tässä suhteessa muista Pohjoismaista, mutta myös Norjan korkein oikeus on välttänyt avoimia konflikteja parlamentin kanssa.⁴⁶ Aiemmin todetun mukaisesti kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden ja EU-lainsäädännön lisääntyminen on kuitenkin lisännyt painetta aktiivisimpiin tuomioistuihin kaikissa Pohjoismaissa. Perus- ja ihmisoikeuksien soveltaminen tuomioistuimissa on siten lähes arkipäivää, eikä perinteinen ajattelu perusoikeuksien kohdistumisesta pääosin vain lainsäätäjään pidä enää paikkaansa.

4.1.3. Kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin viittaaminen

Tutkimuksemme paljastaa, että Pohjoismaiden ylimmät tuomioistuimet viittaavat keskeisissä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissaan kansainvälisistä ihmisoikeus-

42. Kaarlo Tuori, Judicial Constitutional Review as a Last Resort, s. 365–391 teoksessa Tom Campbell – K D Ewing – Adam Tomkins (eds), *The Legal Protection of Human Rights: Sceptical Essays*. OUP 2011, s. 384, 391.

43. Ks. esim. Marlene Wind, Who is Afraid of European Constitutionalism? The Nordic Distress with Judicial Review and Constitutional Democracy. 13 *iCourts Working Paper Series* 2014, s. 1–20.

44. Husa 2020, s. 980.

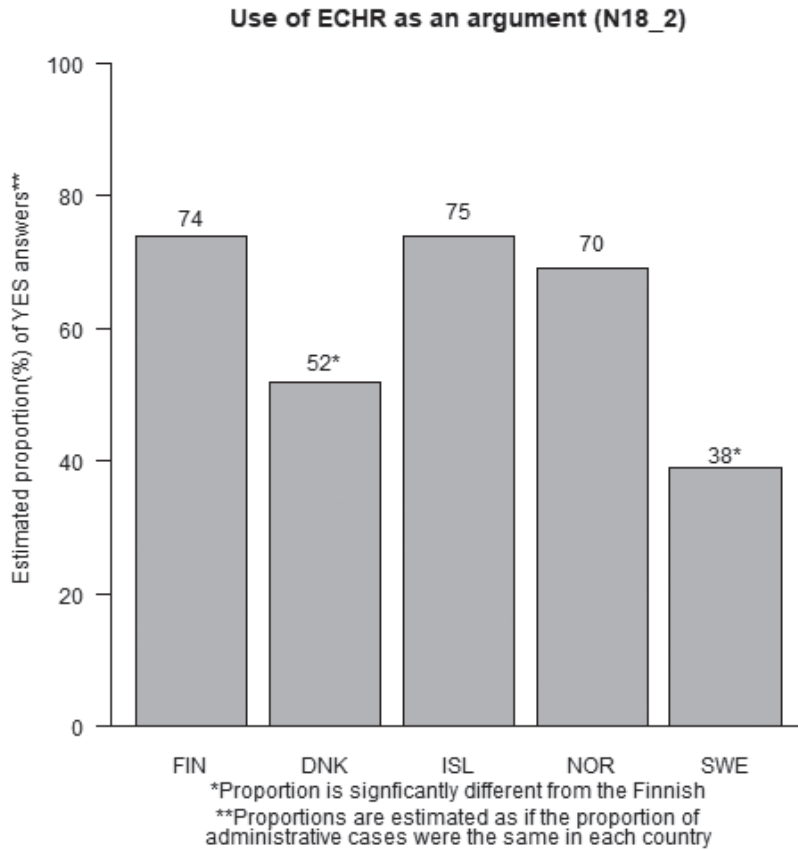
45. Antero Jyränki, Taking Democracy Seriously: The Problem of the Control of the Constitutionality of legislation: The Case of Finland, s. 6–16 teoksessa Maija Sakslin (ed.), *The Finnish Constitution in Transition. The Finnish Society of Constitutional Law 1995 ja Teuvo Pohjolainen – Jaakko Husa, Prospects of Reforming the Finnish Constitution*. *European Public Law* 3(1) 1997, s. 45–56, 51.

46. Ks. esim. Marlene Wind, The Nordics, the EU and the Reluctance Towards Supranational Judicial Review. *Journal of Common Market Studies* 48(4) 2010, s. 1039–1063.

sopimuksista pääosin ainoastaan Euroopan ihmisoikeussopimukseen tai EU-oikeuteen. Koodasimme kansainvälisiin sopimuksiin viittaamista (N18) neljällä muuttujalla: 1) EU- ja EEA-oikeus (sisältää EUTIn ja EFTAn tuomioistuinkäytännön), 2) EIS (sisältää EIT:n oikeuskäytännön), 3) muut sitovat kansainväliset sopimukset (esimerkiksi YK:n KP-sopimus) ja 4) kansainvälinen soft law (esimerkiksi Venetsian komission tulkinnat). Kaikissa pohjoismaisissa korkeimmissa oikeuksissa merkittävässä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa viitataan eniten Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja viittaukset muihin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ovat selvästi harvinaisempia.⁴⁷

Suomi, Islanti ja Norja erottuvat Euroopan ihmisoikeussopimukseen viittamisessa (N18_2). Näissä kolmessa maassa ylimmät tuomioistuimet viittaavat Euroopan ihmisoikeussopimukseen useammin kuin Tanskan ja Ruotsin ylimmät tuomioistuimet.

47. Ks. lisää Katalin Kelemen – Maija Dahlberg – Nicklas Pettersson, *Constitutional Reasoning in the Nordic Supreme Courts*. Symposium of International Journal of Constitutional Law 2025 (käsikirjoitus 24.6.2024).

Kuvio 3. Euroopan ihmisoikeussopimukseen viittaaminen valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisissa (N18_2).

Huomionarvoista on, että tuloksissamme Ruotsin korkeimmat oikeudet ovat varsin kaukana Suomen korkeimmista oikeuksista, vaikka oikeuskirjallisuudessa on korostettu, että Suomi ja Ruotsi ovat vastaanottavaisempia Euroopan ihmisoikeussopimukselle kuin esimerkiksi Tanska ja Norja.⁴⁸ Ero saattaa liittyä siihen, miten kunkin maan keskeisimmät valtiosääntöoikeudelliset ratkaisut tähän tutkimukseen valittiin. Esimerkiksi Suomen korkeimpien oikeuksien rat-

48. Husa 2010, s. 110; Laura Ervo, Förhållandet mellan Europadomstolen och Nationella Domstolar – Finländska Perspektiv. JFT 4/2006, s. 411–422 ja Johanna Niemi-Kiesiläinen, Comparing Finland and Sweden: The Structure of Legal Argument, s. 89–108 teoksessa Jaakko Husa – Kimmo Nuotio – Heikki Pihlajamäki (eds), Nordic Law: Between Tradition and Dynamism. Intersentia 2007, s. 107.

kaisujen valinnassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen sopimusvelvoitteita ja niiden tulkintakäytäntöä pidettiin elimellisenä osana valtiosääntöoikeudellista argumentaatiota, kun taas Ruotsin korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudellisten tapausten valinnassa tutkija ei luokitellut Euroopan ihmisoikeussopimukseen kiinnittyvää argumentaatiota suoraan valtiosääntöoikeudelliseksi argumentaatioksi.⁴⁹

Kaiken kaikkiaan empiirinen havaintomme, jonka mukaan Suomen ylimmät tuomioistuimet käyttävät säännöllisesti Euroopan ihmisoikeussopimusta ratkaistessaan valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä, vastaa oikeuskirjallisuudessa kuvattua suomalaista oikeuskulttuuria. Suomalaisessa oikeusjärjestelmässä on vuoden 1995 perusoikeusuudistuksen ja vuoden 2000 perustuslain kokonaisuudistuksen jälkeen korostettu kansainvälisten ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien sisällöllistä yhteyttä.⁵⁰ Huomionarvoista toki on, että tuomioistuimet viittaavat kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista käytännössä pääosin Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja EU-oikeuteen, vaikka esimerkiksi YK:n alainen kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus) on yhtä lailla saatettu voimaan laintasoisin säännöksin ja se on siten oikeuslähdeopillisesti yhtä velvoittava kuin Euroopan ihmisoikeussopimus. Toisaalta tuloksemme ei ole yllättävä, sillä tutkijat ovat jo aiemmin tuoneet esille, että Euroopan ihmisoikeussopimuksella on kansainvälisistä ihmisoikeussopimuksista *de facto* erityinen asema muihin kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin nähden.⁵¹

4.1.4. Oikeuksien tehokas toteutuminen argumenttina

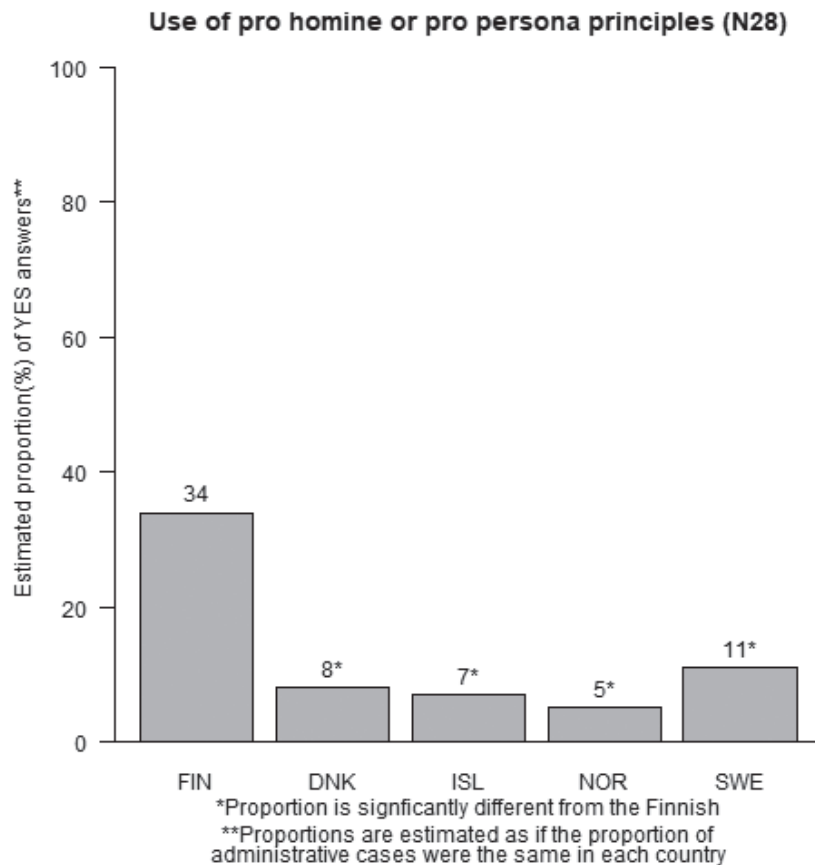
Suomi erottuu merkittävästi muista Pohjoismaista siinä, kuinka ylimmät tuomioistuimet käyttävät valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisissa argumenttina oikeuksien tehokasta toteutumista (N28).

49. Ks. Åsa Elmerot, Constitutional Reasoning in the Swedish Supreme Courts. Symposium of International Journal of Constitutional Law 2025 (käsi kirjoitus 24.6.2024).

50. Hallituksen esitys Eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta 309/1993 vp, s. 75.

51. Ks. esim. Tuomas Ojanen, Human Rights in Nordic Constitutions and the Impact of International Obligations, s. 133–166 teoksessa Helle Krunke – Björg Thorarensen (eds), The Nordic Constitutions: A Comparative and Contextual Study. Hart 2018, s. 155–159.

Kuvio 4. Oikeuksien tehokkuuteen viittaaminen valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuiissa (N28).

Suomen korkea osuus selittyy osaltaan sillä, että suomalaiset ylimmät tuomioistuimet viittaavat edellä esitetyn mukaisesti varsin usein valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuiissa Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja sen oikeuskäytäntöön (N18_2). Tilastollinen analyysimme osoittaa, että N28:n ja N18_2:n välinen tilastollinen korrelaatio on 0,28. Näin ollen muuttujien N28 ja N18_2 välillä on positiivinen mutta heikko korrelaatio. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin tulkitsee sopimusvelvoitteita varsin dynaamisesti, ja tulkinnan päämääränä on, että sopimusvelvoitteet ovat yksilöiden näkökulmasta käytännöllisiä ja tehokkaita. Siten Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tulkinnan hyödyntäminen kansallisten perusoikeuksien tulkinnassa tarkoittaa käytännössä usein myös sitä, että EIT:n dynaamiset tulkintamenetelmät hyväksytään osaksi perus- ja ihmis-oikeuksien tulkintaa.

Oikeuskirjallisuudessa on korostettu, että nojautuminen liiaksi Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja sen tulkintakäytäntöön johtaa helposti siihen, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen asettama suoja nähdään tavoiteltavana maksimitasona perus- ja ihmisoikeustulkinnossa. Tutkijat ovat varoittaneet tämän johtavan siihen, että tuomioistuimet ikään kuin unohtavat, että EIS:n suojatason on ainoastaan minimi ja että kansallinen perusoikeussuoja saa (ja sen pitääkin) mennä korkeammalle.⁵² Tämä tutkimus osoittaa kuitenkin konkreettisesti, että EIS:n oikeuksiin viittaaminen voi tuoda myös EIT:n luomat dynaamiset ja evolutiiviset ihmisoikeustulkinnat osaksi suomalaisten tuomioistuinten perus- ja ihmisoikeuksien tulkintakäytäntöä. EIS:ään viittaaminen voi siten tuoda uudenlaisia perus- ja ihmisoikeuksien tulkintamenetelmiä suomalaisten tuomioistuinten työkalupakkiin.

Toinen mahdollinen – ja ehkä perustellumpi – selitys sille, miksi Suomen korkeimmat oikeudet erottuvat muista Pohjoismaista oikeuksien tehokkuuden korostamisesta, on Suomen perustuslakiin sisältyvä perus- ja ihmisoikeuksien yleinen edistämissäännös (PL 22 §). Perustuslain esitöiden mukaan viranomaisilla on tiettyssä tilanteissa ja tietyissä laajuudessa velvollisuus aktiivisesti edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista.⁵³ Myös laintulkintaopeissa korostetaan perus- ja ihmisoikeusystävällistä laintulkintaa. Perustuslakivaliokunta on lisäksi luonut doktriinin perus- ja ihmisoikeusystävällisestä tulkintamenetelmästä. Kun Suomi ratifioi Euroopan ihmisoikeussopimuksen, perustuslakivaliokunta korosti lausunnossaan, että tuomioistuimilla ja muilla viranomaisilla on velvollisuus tulkita lakeja ja perustuslaissa olevia perusoikeuksia tavalla, joka parhaiten edistää kansainvälisiä ihmisoikeussopimusvelvoitteita.⁵⁴

4.1.5. Viittaukset ei-oikeudellisten elinten ratkaisuihin

Suomen valtiosääntöoikeudellinen erikoisuus on lakien parlamentaarinen perustuslainmukaisuuden ennakkovalvonta. Suomen ennakkollinen ja parlamenttitehtoinen lakien perustuslainmukaisuuden valvonta on kansainvälisesti katsottuna hyvin uniikki. Erityiseksi Suomen järjestelmän tekee se, että kansanedustajista muodostuvan perustuslakivaliokunnan lausunnot lakiehdotusten perustuslainmukaisuudesta *de facto* sitovat eduskuntaa. Myös Ruotsissa on ennakkollinen lakien perustuslainmukaisuuden valvontaelin (Lagrådet), mutta sen lausunnot

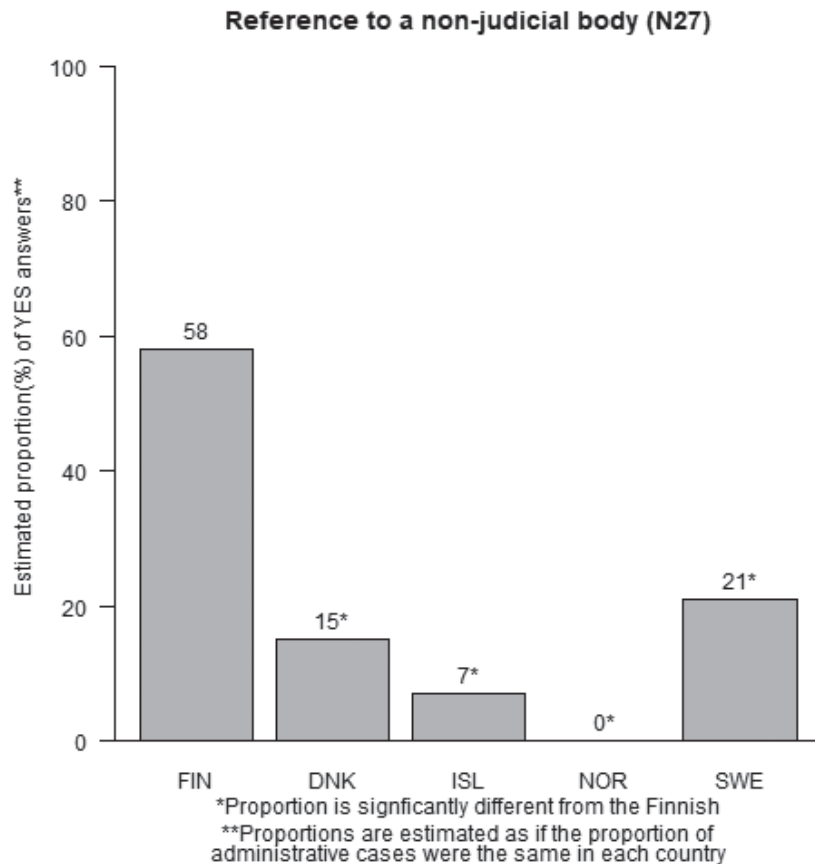
52. Ks. esim. Juha Lavapuro, Ihmisoikeuskulttuurin murrokset? Eräitä kvantitatiivisia havaintoja korkeimman oikeuden ratkaisukäytännössä tapahtuneista muutoksista v. 1976–2010, s. 357–368 teoksessa Tatu Hyttinen – Katja Weckström (toim.), Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 50 vuotta. Turun yliopisto 2011, s. 366–368 ja Ojanen 2018, s. 160.

53. HE 309/1993 vp, s. 75.

54. Perustuslakivaliokunnan lausunto 2/1990 vp (HE n:o 22 ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvien lisäpöytäkirjojen eräiden määräysten hyväksymisestä).

eivät ole parlamenttia sitovia.⁵⁵ Norjassa, Tanskassa ja Islannissa ei ole vastaavia elimiä, jotka valvoisivat samalla tavoin lakiehdotusten perustuslainmukaisuutta lainsäätämisen prosessin yhteydessä.

Suomi hyvin odotetusti erottuu muista Pohjoismaista, kun analysoimme korkeimpien oikeuksien viittausaktiivisuutta kansallisiin ei-oikeudellisiin elimiin (national non-judicial bodies) valtiosääntöoikeudellisissa argumentaatioissaan (N27).

Kuvio 5. Viittaaminen kansallisiin ei-oikeudellisiin elimiin valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisissa (N27).

55. Ks. esim. Thomas Bull, *Judges without a Court – Judicial Preview in Sweden*, s. 392–409 teoksessa Tom Campbell – K D Ewing – Adam Tomkins (eds), *The Legal Protection of Human Rights: Sceptical Essays*. OUP 2011.

Tuloksemme osoittavat Suomen keskeisen valtiosääntöoikeudellisen ratkaisun perustuslakivaliokunnan ensisijaisuudesta perustuslain tulkintakysymyksissä: tuomioistuimet viittaavat valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissaan tarkasti perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön. Perustuslakivaliokunnan ensisijaista asemaa perustuslain tulkinnassa on konkretisoitu siten, että tuomioistuimille ei ole nähty sallittuna irtaantua ja varsinkaan nimenomaisesti poiketa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännöstä.⁵⁶

Oikeuskirjallisuudessa on ajoittain kritisoitu Suomen ylimpiä tuomioistuimia siitä, etteivät ne ota tarpeellisella tavalla huomioon perustuslakivaliokunnan perusteluita ja tulkintakäytäntöä.⁵⁷ Tämä empiirinen aineisto kuitenkin osoittaa vastakkaisen tuloksen: Suomen korkeimmat oikeudet viittaavat varsin usein valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön. Toki tässä tutkimuksessa huomio on ainoastaan siinä, viittaako tuomioistuin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön. Huomio ei kiinnittynyt siihen, kuinka tuomioistuin sisällöllisesti hyödyntää perustuslakivaliokunnan argumentaatiota osana ratkaisuaan.

4.2. Erot korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden valtiosääntöoikeudellisissa viittauksissa

4.2.1. Euroopan ihmisoikeussopimusviittaukset

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että KKO viittaa perus- ja ihmisoikeudellisissa tapauksissa säännönmukaisesti kansainvälisten tuomioistuinten ratkaisuihin.⁵⁸ Samalla tavoin KHO:n on kuvattu ottavan perus- ja ihmisoikeudellisen normiston laaja-alaisesti huomioon osana ratkaisun perusteluja.⁵⁹ KHO:n osalta on tosin tuotu esiin, että välillisesti perus- ja ihmisoikeusnormistolla on ollut isompi merkitys kuin pelkästään viittausmääriä tarkastelemalla käy ilmi.⁶⁰

56. Ojanen 2009, s. 243.

57. Ojanen 2009, s. 247; Lavapuro – Ojanen – Scheinin 2016, s. 233 ja Lavapuro 2011, s. 367–368.

58. Heikki Pihlajamäki (toim.), Lainkäyttöä läpi vuosisadan: Näkökulmia korkeimman oikeuden historiaan 1918–2018. Edita 2018, s. 225 ja Tuomas Ojanen, Perusoikeuspluralismi kotimaisessa tuomioistuimessa. *Defensor Legis* 4/2011, s. 442–455, 448.

59. Esimerkiksi Ojanen (Ojanen 2011, s. 448) kuvaa, että KHO:ta voitiin pitää edelläkävijänä perusoikeussäännösten soveltamisessa Suomessa.

60. Markku Jokisipilä, Korkein hallinto-oikeus 1940–2018 – hallintolainkäyttö alati muuttuvassa maailmassa, s. 112–161 teoksessa Markus Kari – Jukka Kekkonen – Markku Jokisipilä, Oikeusvaltion rakentaja. Korkein hallinto-oikeus 100 vuotta. Edita 2018, s. 131. KHO:n ratkaisuille on ollut ominaista aina 2000-luvun puoleenväliin saakka, ettei perusteluissa yleensä yksilöity niitä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja, jotka korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuissa saivat merkitystä, ks. Tuomas Ojanen, Eurooppa-tuomioistuimet ja suomalaiset tuomioistuimet. *Lakimies* 7–8/2005, s. 1210–1228, 1217.

Aiemmissä tutkimuksissa on osoitettu eroja Suomen korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa. Suurimpana erona on osoitettu Euroopan ihmisoikeussopimuksen käyttäminen perusteluna perustuslakia tulkittaessa. Aiemmissä tutkimuksissa on esitetty, että KKO käyttää Euroopan ihmisoikeussopimusta argumenttina aktiivisemmin kuin KHO.⁶¹ Empiirinen tutkimuksemme vahvistaa, että KKO viittaa keskeisissä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissa merkitsevästi enemmän Euroopan ihmisoikeussopimukseen kuin KHO. Suhteelliset osuudet ovat KKO: 84 % ja KHO: 62,5 %. Lisäksi tarkempi analyysi osoittaa, että viimeisten kolmen vuoden aikana (2020–2022) kymmenestä KHO:n valtiosääntöoikeudellisesta ratkaisusta (eli 25 % otoksestamme) vain neljässä käytetään Euroopan ihmisoikeussopimusta perusteluna (25 %), mikä on alle puolet kokonaisuudesta (62,5 %).

Mahdollisia syitä KKO:n ja KHO:n perustelujen väliselle erolle voi olla esimerkiksi se, että KKO:n ratkaisemissa rikosoikeudellisissa asioissa EIT:llä on varsin laaja tulkintakäytäntö syytetyn oikeuksista ja oikeudenmukaisesta oikeudenkäynnistä. Kuitenkin tässä tutkimuksessa analysoiduista KKO:n ratkaisuista rikos- ja riita-asioita on lähes saman verran (rikosasioita 15, riita-asioita 17, hakemusasioita⁶² 8). Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kysymykset tulevat lisäksi usein vastaan myös hallintoprosesseissa, joissa on käytettävissä varsin laaja-alaista EIT:n oikeuskäytäntöä. Eri prosessilajit eivät siis mielestäni selitä eroja KKO:n ja KHO:n perustelujen välillä. KHO:n ratkaisut voivat toki koskea myös muita valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä kuin perus- ja ihmisoikeusliittännäisiä asioita, kuten lakien delegointia ja kuntien tai alueiden itsehallintoa. Tämä voi olla yksi keskeinen syy, miksi KKO:n valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissa viitataan KHO:ta enemmän Euroopan ihmisoikeussopimukseen.

4.2.2. EU-oikeusviittaukset

Oikeuskirjallisuudessa on tuotu aiemmin esiin, että KHO viittaa perusteluissaan enemmän EU:n perusoikeuskirjaan kuin KKO.⁶³ On myös todettu varsin suoraan, että hallintotuomioistuinten työhön vaikuttaa enemmän EU-oikeus kuin kansainväliset ihmisoikeussopimukset.⁶⁴ Tässä empiirisessä tutkimuksessa emme arvioineet viittauksia erityisesti EU:n perusoikeuskirjaan vaan yleisemmin viittauksia EU:n oikeuslähteisiin merkittävimmässä valtiosääntöoikeudelli-

61. Lavapuro – Ojanen – Scheinin 2016, s. 243 ja Ojanen 2005, s. 1218–1219.

62. Tähän ryhmään kuuluvat ylimääräistä muutoksenhakua koskevat hakemusasiat.

63. Tuomas Ojanen, Räppänä raollaan Eurooppaan – Euroopan unionin perusoikeudet Suomen oikeudessa, s. 241–264 teoksessa Tuuli Heinonen – Juha Lavapuro (toim.), Oikeuskulttuurin eurooppalaistuminen: Ihmisoikeuksien murroksesta kansainväliseen vuorovaikutukseen. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2012, s. 259–262.

64. Pekka Hallberg, Korkein hallinto-oikeus oikeusvaltiota rakentamassa, s. 18–35 teoksessa Korkein hallinto-oikeus 90 vuotta. Korkein hallinto-oikeus 2008, s. 26–27.

sisä ratkaisuisa (N18_1). Suhteelliset osuudet EU-oikeuteen viittaamisessa ovat KKO: 7,5 % ja KHO: 17,5 %. Aineistossamme KKO viittaa valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissaan siis vähemmän EU-oikeuteen kuin KHO, mikä näyttää vahvistavan aiemmassa tutkimuksessa esitetyn oletuksen. Ainakin merkittävimmässä valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisa KHO viittaa KKO:ta enemmän EU-oikeuteen.

EU-oikeuden laajempi soveltamisala hallinto-oikeudellisissa kysymyksissä on nähdäkseni yksi ilmeinen syy sille, miksi KHO käyttää KKO:ta enemmän EU-oikeudellisia lähteitä valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa. EU-oikeudellisia säännöksiä on perinteisesti annettu enemmän julkisoikeudellisista – eli valtion ja yksilön välisistä – asioista kuin esimerkiksi yksilöiden välisistä horisontaalisuhteista. Unionin toimivalta on perussopimusuudistuksissa toki muuttunut, ja unionilla on oikeusperusta antaa unionioikeudellista sääntelyä myös perinteisistä siviilioikeudellisista asioista. Toisaalta vahvana traditiona on ollut, että EU-oikeus edelleen sääntelee nimenomaan hallinto-oikeudellisia asioita.⁶⁵

Tutkijat antavat usein liian optimistisen kuvan EU:n perusoikeuskirjaan viittaamisesta osana valtiosääntöoikeudellista argumentaatiota.⁶⁶ EU-oikeuteen viittaaminen ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa on kuitenkin kokonaisuutena tarkasteltuna varsin vähäistä, ja keskeinen kansainvälinen lähde suomalaisten ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa on Euroopan ihmisoikeussopimus. Tämä ei sinänsä ole yllättävää, kun otetaan huomioon Euroopan unionin verrattain hidas oikeudellinen kehitys perusoikeuksien alalla. EU:n perusoikeuskirja tuli oikeudellisesti sitovaksi vasta 2009, kun taas Euroopan ihmisoikeussopimusjärjestelmä on kehittynyt jo 1950-luvulta lähtien.

4.2.3. Viittaaminen perustuslakivaliokuntaan

Mitä tulee muihin eroihin Suomen kahden ylimmän tuomioistuimen perustelutapojen välillä, havaitsimme, että KHO:ssa viitataan enemmän perustuslakivaliokuntaan kuin KKO:n vastaavissa ratkaisuisa. Suhteelliset osuudet ovat KKO: 42,5 % ja KHO: 72,5 %, ja ero on tilastollisesti merkitsevä (p-arvo = 0,012).

Oikeuskirjallisuudessa on tuotu esiin, että etenkin KKO:n ratkaisuisa on ajoittain annettu ylikorostunut merkitys sille, mitä eduskunnan perustuslakivaliokunta on sanonut – tai ei ole sanonut – tuomioistuimessa käsiteltävänä olevassa tapauksessa relevantin lain perustuslainmukaisuudesta lain säätämävaiheessa.⁶⁷ Tämä tutkimus osoittaa, että ylimmät tuomioistuimet viittaavat perustuslakiva-

65. Ks. esim. Heikki Kanninen, EY-oikeuden soveltamisesta korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Lakimies 7–8/2003, s. 1256–1272.

66. Ks. esim. Ojanen 2018, s. 161–163.

67. Ojanen 2009, s. 247–248.

liokuntaan pääsääntöisesti aina silloin, kun harkittavana on PL 106 §:n soveltamistilanne. Tällöin tuomioistuimet usein toistavat perustuslakivaliokunnan aseman ensisijaisuuden lakien perustuslainmukaisuuden valvonnassa.⁶⁸ Tässä aineistossa PL 106 §:ää koskevia ratkaisuja oli KHO:ssa yhteensä 17 ja KKO:ssa 14. Siten ero KKO:n ja KHO:n välillä perustuslakivaliokuntaan viittaamisessa ei selity sillä, että aineistossa olisi ollut selvästi enemmän PL 106 §:ää koskevia KHO:n ratkaisuja kuin KKO:n ratkaisuja.

Yksi syy siihen, miksi KHO:ssa viitataan enemmän perustuslakivaliokunnan lausuntoihin, voi olla se, että KHO:n valtiosääntöoikeudelliset ratkaisut koskevat myös muita valtiosääntöisiä kysymyksiä kuin perus- ja ihmisoikeuksia. Esimerkiksi ratkaisussa KHO 2006:58 tuomioistuin viittaa perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 11/1999 vp), kun ratkaistavana on kunnan ympäristönsuojelumääräysten suhde PL 80.2 §:ään. KKO:n ratkaistavaksi tulevat valtiosääntöoikeudelliset kysymykset koskevat pääsääntöisesti aina perus- ja ihmisoikeuksia. Tässä aineistossa poikkeuksena on ratkaisu KKO 2011:43, joka koski yksityistä pysäköinninvalvontaa ja sen suhdetta PL 124 §:ssä säänneltyyn merkittävään julkisen vallan käyttöön. Kaikki muut tässä tutkimuksessa olevat KKO:n ratkaisut ovat perus- ja ihmisoikeusliitännäisiä, jolloin viittaaminen Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja sen tulkintakäytäntöön voi olla relevantimpaa kuin perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön tukeutuminen.

4.2.4. Prejudikaattiviittaukset

Suomen ylimpien tuomioistuinten välillä on myös tilastollisesti merkitsevä ero siinä, viittaako tuomioistuin aiempiin ratkaisuihinsa. Suhteelliset osuudet ovat KKO: 60 % ja KHO: 22,5 %. KKO viittaa valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuisaan omiin aiempiin ennakkoratkaisuihinsa yli puolet enemmän kuin KHO (p-arvo = 0,001). Tässä tutkimuksessa esiin tullut tulos vastaa aiemmin oikeuskirjallisuudessa esitettyä, jossa on nostettu esiin, että KHO on huomattavasti pidättyväisempi kuin KKO viittaamaan omiin aiempiin ratkaisuihinsa.⁶⁹

Mahdolliset syyt eroihin voivat liittyä siihen, että KKO:ssa oli valituslupajärjestelmän ensimmäinen versio jo vuonna 1922 ja siitä tuli vähitellen täysivaltainen ennakkotuomioistuin 1980-luvulla.⁷⁰ KHO:ssa yleinen valituslupajärjestelmä tuli puolestaan voimaan vasta vuonna 2020. Koska hallintotuomioistuinjärjestelmä on Suomessa vain kaksiportainen, KHO:lla on ollut yhtäaikaisena tehtävänä toimia sekä varsinaisena muutoksenhakutuomioistuimena että merkittävää oikeuskäytäntöä tuottavana tuomioistuimena. Tässä mielessä KHO:n

68. Ks. esim. KHO 2008:25, KHO 2018:85, KHO 2011:107, KHO 2007:77, KKO 2004:26, KKO 2012:11, KKO 2015:14, KKO 2021:42 ja KKO 2021:88.

69. Virolainen – Martikainen 2010, s. 422.

70. Ks. esim. Pihlajamäki 2018, s. 188–197.

muutos muutoksenhakutuomioistuimesta ennakkopäätöstuomioistuimeksi on vielä kesken.⁷¹ KKO:lla on KHO:ta selvästi pidemmät perinteet ennakkopäätösten luomisessa ja ylipäänsä ennakkopäätöstuomioistuimena toimimisessa.⁷² Nähdäkseni tuomioistuinten erilaiset identiteetit prejudikaattituomioistuimina selittävät osaltaan eroja KKO:n ja KHO:n välillä, kun analysoidaan tuomioistuinten aktiivisuutta omiin ennakkopäätöksiin valtiosääntöoikeudellisen ratkaisun perusteluissa viittaamisessa.⁷³

Aiemmissä empiirisissä tutkimuksissa on osoitettu, että noin 70 % vuosina 2013–2017 annetuista KKO:n ennakkopäätöksistä sisältää ainakin yhden viittauksen johonkin aikaisempaan prejudikaattiin.⁷⁴ Lisäksi on tuotu esiin, että KKO:lla on tapana viitata nimenomaan perus- ja ihmisoikeuskysymyksissä aiempiin ratkaisuihinsa.⁷⁵ Tämä tutkimus kuitenkin osoittaa, että KKO viittaa 60 %:ssa valtiosääntöoikeudellisista ratkaisuista aiempaan ennakkopäätökseensä. Kun KKO:n valtiosääntöoikeudelliset ratkaisut ovat tässä tutkimuksessa yhtä ratkaisua (KKO 2011:43) lukuun ottamatta kaikki perus- ja ihmisoikeusratkaisuja, prejudikaatteihin viittaaminen olisi pitänyt aiemman tutkimuksen valossa olla suurempaa.⁷⁶ Aiemmassa tutkimuksessa esitetty tulos siitä, että nimenomaan perus- ja ihmisoikeuskäytäntöissä asioissa KKO viittaisi usein omaan oikeuskäytäntöönsä, ei tämän aineiston valossa pidä paikkaansa.

4.3. Yhteenvedo empiirisen analyysin tuloksista

Tilastollinen analyysimme vahvistaa niitä oletuksia, että suomalaisen valtiosääntöoikeudellisen järjestelmän keskeisiä piirteitä ovat 1) eduskunnan asema ylimpänä valtioelimenä ja tuomioistuinten verrattain vaatimaton asema lainsäätäjään nähden, 2) perusoikeuksien läheinen muodollinen ja sisällöllinen yhteys Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja 3) ennakkollinen ja abstrakti lakien perustuslainmukaisuuden valvonta. Kun tuomioistuinten ratkaistavaksi tulee

71. Ks. esim. Anna Nylund, *An Introduction to Finnish Legal Culture*, s. 525–556 teoksessa Sören Koch – Marius Mikkel Kjølstad (eds), *Handbook on Legal Cultures: A Selection of the World's Legal Cultures*. Springer 2023, s. 536–7 ja Pia Letto-Vanamo, *Finland*, s. 130–135 teoksessa Jan M. Smits – Jaakko Husa – Catherine Valcke – Madalena Narciso (eds), *Elgar Encyclopedia of Comparative Law*. Edward Elgar 2023, s. 133.

72. Ks. Timo Esko, *Onko Suomen korkein oikeus perustuslakituomioistuin?*, s. 31–50 teoksessa Kari Kuusiniemi – Outi Suviranta – Veli-Pekka Viljanen (toim.), *Juhlajulkaisu Pekka Viher-
vuori 1950 – 25/8 – 2020*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2020. Korkeimman oikeuden ennakkopäätösideologiasta ks. esim. Pihlajamäki 2018, s. 222–223.

73. Oikeuskulttuurisesta itseidentifikaatiosta ks. Husa 2020, s. 986–990.

74. Kemppinen – Siro 2018, s. 498. Korkeimman oikeuden perustelutyylillä on luonnehdittu myös siten, että se viittaa ”usein” omiin ennakkopäätöksiinsä, ks. Pihlajamäki 2018, s. 225.

75. Kemppinen – Siro 2018, s. 513.

76. Vrt. Kemppinen – Siro 2018, s. 513.

valtiosääntöoikeudellisesti merkittävä asia, nämä valtiosääntöoikeudelliset erityispiirteet vetävät laintulkitsijaa hieman eri suuntiin. Tällä tarkoitan sitä, että suomalainen tuomari-ideologia ja oikeuslähdeopin vahva asenne lainsäätäjän kunnioittamiseen saavat tuomioistuimet yhtäältä tukeutumaan erityisesti perustuslain esitöihin ja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytäntöön ja pysyttelemään varsin varovaisina valtiosääntöoikeudellisissa kysymyksissä. Toisaalta Suomen perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien vahva muodollinen ja aineellinen yhteys kansainväliseen ihmisoikeusjärjestelmään saa tuomioistuimet korostamaan perus- ja ihmisoikeuksien dynaamista luonnetta.⁷⁷

Valtiosääntöoikeudessa tuomioistuimen omaan auktoriteettiin perustuva argumentaatiota pidetään yhtenä merkittävimmistä ja vakuuttavimmista perustelutavoista.⁷⁸ Kuten olen tässä artikkelissa aiemmin osoittanut, Suomen korkeimmat oikeudet eivät kuitenkaan useinkaan käytä valtiosääntöoikeudellisen ratkaisun perusteluissa omia aiempia ratkaisujaan. Sen sijaan ne perustavat valtiosääntöoikeudellisen ratkaisun erityisesti eduskunnan auktoriteettiin painottamalla perustuslainsäätäjän tarkoitusta ja perustuslakivaliokunnan tulkintoja. Kansallinen argumentaatio- ja oikeuslähdeoppi, asenne kunnioittaa lainsäätäjää ja verrattain lyhyt prejudikaattituomioistuinten historia ovat nähdäkseni syitä siihen, miksi ennakkopäätöksiin perustuva argumentaatiotyyli ei ole laajemmassa mitassa käytössä suomalaisten tuomioistuinten perustuslakiperusteluissa.

Analyysini osoittaa, että Suomen korkeimmat oikeudet näyttäisivät omaksuneen sekä Euroopan ihmisoikeussopimukseen viittaamisen että Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyvät tulkintamenetelmät (erityisesti tehokkuusperiaatteen) valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissaan. Tässä mielessä Suomen korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudellisissa ratkaisuissa sekoittuvat kaksi varsin erilaisilta pohjilta ponnistavaa tulkintatapaa: yhtäältä nojaututaan lainsäätäjän tarkoitukseen ja toisaalta dynaamisiin kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin. Huomionarvoista on, että menetelmällisesti tämä tarkoittaa kahden hyvin erityyppisen tulkintametodin hallintaa: lainsäätäjän tarkoituksen etsiminen lain esitöistä on hyvin lähellä perinteistä laintulkintaa, sillä lain esityöt ja säädösteksti ovat kielellisesti hyvin lähellä toisiaan. Ratkaisun perustaminen ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön tarkoittaa toisenlaisen metodin hallintaa: common law’lle ominaista oikeuskäytännön tulkintaa, jossa olennaista on tutkia myös se, ovatko kahden eri tapauksen tosiseikat samanlaisia tai ainakin olennaisilta osin riittävän samankaltaisia.⁷⁹

77. Ks. esim. Juha Lavapuro, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen noudattamien tulkintaperiaatteiden kansallisesta sovellettavuudesta. *Defensor Legis* 4/2011, s. 467–479.

78. Florczak-Wator 2022, s. 1–2.

79. Ks. lisää Maija Dahlberg – Mirjami Paso, Kansallisen lainsäädännön, ihmisoikeussopimuksen ja unionin oikeuden tavoitteellinen tulkinta – mikä muuttuu? *Lakimies* 7–8/2020, s. 925–953. Ennakkopäätösten tulkinnasta ks. esim. Tapio Määttä – Mirjami Paso, Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. *Forum Iuris* 2019, s. 61–66.

Tämä tutkimus osoittaa, että Suomen korkeimpien oikeuksien välillä on eroja valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa erityisesti Euroopan ihmisoikeus-sopimukseen, EU-oikeuteen, perustuslakivaliokuntaan ja prejudikaatteihin viittaamisessa. Taustalla on nähdäkseen kummankin tuomioistuimen perustelukulttuuriin liittyviä syitä, ja ne puolestaan juontavat juurensa tuomioistuinten identiteettiin eli siihen, että KKO on leimallisesti ollut prejudikaattituomioistuin ja KHO puolestaan yksittäisiä tapauksia ratkaiseva tuomioistuin. Lisäksi eroavuudet voivat osittain olla selitettävissä sillä, että KHO:n ja KKO:n ratkaisemat valtiosääntöoikeudelliset tapaukset koskevat hieman erityyppisiä asioita. Kun valtiosääntöoikeudelliset asiat KKO:ssa ovat lähes poikkeuksetta perus- ja ihmisoikeuskysymyksiä, KHO:ssa on perus- ja ihmisoikeuskysymysten lisäksi ratkaistavana muun muassa lakien delegointiin (PL 80 §) ja kuntien ja alueiden itsehallintoon (PL 121 §) liittyviä valtiosääntöoikeudellisia kysymyksiä. Tämä selittää ainakin osittain erot Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja perustuslakivaliokuntaan viittaamisessa.

Isoin haaste kahden korkeimman oikeuden järjestelmässä on kiistatta se, että perustuslakitulkitulojen tulisi olla kummassakin ylimmässä tuomioistuimessa yhtenevät. Korkeimmat oikeudet eivät myöskään saa ajautua tilanteeseen, jossa ikään kuin kilpaillaan siitä, kummalla on viimeinen sana tietystä perustuslain tulkintakysymyksestä. Ylimpien tuomioistuinten ratkaisujen perustelujen viittaustekniikan tilastollinen analyysi on hyödyllistä, sillä se auttaa paljastamaan keskeisiä eroja eri perustelukäytäntöjen välillä. Selvää tietysti on, että tilastollinen analyysi toimii vasta pohjana syvällisemmälle analyysille perustelujen ja viittauskäytäntöjen eroavuuksista ja mahdollisista syistä ja seurauksista.⁸⁰ Jotta KKO:n ja KHO:n perustuslakitulkinnot eivät eroaisi toisistaan, olisi tärkeää, että kumpikin tuomioistuin käyttäisi samankaltaista oikeudellista lähdepohjaa tulkinnan perustana. Väitän, että se, käytetäänkö valtiosääntöoikeudellisen ratkaisun harkinnassa kansainvälistä ihmisoikeusnormipohjaa ja siihen kuuluvaa tulkintakäytäntöä vai pelkästään kansallisia valtiosääntöoikeudellisia oikeuslähteitä, voi johtaa hyvin erilaisiin lopputuloksiin perustuslain tulkinnassa. Kun perustuslakitulkinnot ovat usein poliittisesti, yhteiskunnallisesti ja moraalisesti latautuneita, olisi tärkeää, että molemmat korkeimmat oikeudet ovat tasavahvoja ratkaisemaan myös näitä kysymyksiä.

80. Tilastollisen analyysin tavoitteista ks. esim. Lee Epstein – Andrew D. Martin, *An Introduction to Empirical Legal Research*. OUP 2014, s. 1–18.

5. Lopuksi

Tämä tutkimus osoittaa, että Suomen korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudelliset perustelut poikkeavat eräin keskeisin osin muista Pohjoismaista.⁸¹ Huomionarvoista on, että Suomen korkeimpien oikeuksien valtiosääntöoikeudelliset perustelut poikkeavat monin osin Ruotsin korkeimpien oikeuksien argumentaatiosta. Aiemmissä valtiosääntöoikeudellisissä tutkimuksissa Suomen ja Ruotsin on esitetty muodostavan perustuslainmukaisuuden kontrollin näkökulmasta itäisen parin, kun taas Norjaa, Tanskaa ja Islantia on kuvattu läntiseksi kolmikoksi.⁸² Suomalainen valtiosääntöjärjestelmä pohjautuu Ruotsin kanssa yhteiseen valtiosääntöjärjestelmään, ja esimerkiksi tuomioistuinten jälkikontrollimalli (PL 106 §) siirrettiin lähes suoraan Ruotsin hallitusmuodosta suomalaisen järjestelmään.⁸³ Toisaalta oikeusvertailussa on esitetty, että yhtäläisyyksiä eri oikeusjärjestelmien välillä löytyy useimmiten juuri yksityisoikeuden alalta. Näin on myös Pohjoismaissa.⁸⁴ Julkisoikeudellisissa asioissa oikeusjärjestelmien vertailu voi olla usein vaikeampaa, kun poliittiset ja yhteiskunnalliset kysymykset ovat usein erottamaton osa valtiosääntöoikeudellisia normeja.⁸⁵

Suomalaisen perustuslainmukaisuuden valvonnan kanssa samankaltaisia piirteitä löytyykin varsin yllätyksellisesti commonwealth-maista.⁸⁶ Suomalaisen konstitutionalismien keskeiset piirteet ovat varsin hyvin linjassa Stephen Gardbaumin esityksen kanssa uudesta commonwealth-konstitutionalismista, jossa nostetaan esiin lakien ennakkollinen perustuslainmukaisuuden valvonta ja heikko tuomioistuinkontrolli.⁸⁷

Tämä tutkimus osoittaa lisäksi, että Suomen korkeimmat oikeudet – KKO ja KHO – eroavat tietyn keskeisin osin toisistaan valtiosääntöoikeudellisissa perusteluissaan ja viittauskäytännöissään. Tämä keskeinen kohta, jossa korkeimmat oikeudet eroavat toisistaan, on kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, EU-oi-

81. Pohjoismaiden välisistä eroista ja yhtäläisyyksistä valtiosääntöoikeudellisessä argumentaatiossa syvällisemmin ks. Kelemen – Dahlberg – Pettersson 2025.

82. Ks. esim. Kári á Rógvi, *West-Nordic Constitutional Judicial Review: A Comparative Study of Scandinavian Judicial Review and Judicial Reasoning*. Djøf Publishing 2013 ja Jaakko Husa, *Nordic Reflections on Constitutional Law: A Comparative Nordic Perspective*. Peter Lang 2002, s. 158.

83. Ks. esim. Husa 2009.

84. Ks. esim. Stig Strömholm, *The Scandinavians: Reluctant and Enthusiastic Club Members*. *Scandinavian Studies in Law* 2007, s. 303–314.

85. Ks. esim. Jaakko Husa, *Introduction to Comparative Law*. Second Edition. Hart 2022, s. 13–18 ja Michel Rosenfeld – András Sajó, *Introduction*, s. 2–21 teoksessa Michel Rosenfeld – András Sajó (eds), *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. OUP 2012, s. 5–6.

86. Lavapuro – Ojanen – Scheinin 2016, s. 224.

87. Stephen Gardbaum, *The New Commonwealth Model of Constitutionalism: Theory and Practice*. CUP 2013, s. 30–31.

keuteen, perustuslakivaliokuntaan ja omiin aiempiin ennakkopäätöksiin viittaminen. Yhtäältä eroavuudet ovat varsin luonnollisia, kun otetaan huomioon eri tuomioistuininlinjojen prosessuaaliset ja ratkaistavien asioiden aineelliset erot sekä tuomioistuinten erilaiset asemat ja tarinat ennakkopäätöstuomioistuimina. Toisaalta eroavuudet ovat oikeusjärjestelmän yhtenevyyden ja oikeusvarmuuden kannalta vahingollisia silloin, jos ylimmät tuomioistuimet päätyvät valtiosääntöoikeudellisissa tulkinnoissaan erisuuntaisiin ratkaisuihin.

Perustuslainsäätäjä ei ennakoanut, että kaksi ylintä tuomioistuinta voisivat päätyä perustuslakitulkinnoinaan ristiriitaisiin ratkaisuihin. Tämä näkyy siinä, että ei ole olemassa tapaa, jolla mahdolliset ylimpien tuomioistuinten väliset ristiriitaiset tulkinnat ratkaistaisiin.⁸⁸ Nähdäkseni ylimpien tuomioistuinten välisiä konflikteja voi ilmetä nimenomaan sen vuoksi, että kummallekin ylimmälle tuomioistuimelle kuuluu yhtä lailla oman lainkäyttöalansa valtiosääntöoikeudellisten kysymysten ratkaiseminen. Tässä artikkelissa huomio kiinnittyi valtiosääntöoikeudellisiin viittauksiin, käsitteisiin ja tulkintamenetelmiin, ei ratkaisun aineellisiin lopputuloksiin. Aiemmin oikeustieteen piirissä on tuotu esiin ylimpien tuomioistuinten yksittäisiä erisuuntaisia perustuslakitulkintoja esimerkiksi sananvapauden suojasta ja *ne bis in idem* -säännöstä.⁸⁹

Korkeimman oikeuden entinen presidentti Timo Esko on tuonut esiin, että korkeimpien oikeuksien ennakkopäätöstoimintaa pitäisi edelleen kehittää perustuslakiprejudikaattien suuntaan. Tällä Esko tarkoittaa, että valitusluvan myöntämistä harkittaessa olisi entistä enemmän mietittävä sitä, mitä perustuslaillisia näkökohtia asiassa voi tulla ratkaistavaksi.⁹⁰ Tällä hetkellä valitusluvan myöntämisen perusteena eivät ole perustuslakikysymykset. Nähdäkseni valituslupaperusteita olisi hyödyllistä muuttaa siten, että nimenomaisen perustuslakiprejudikaatin antaminen olisi mahdollista. Tämä tekisi ennen kaikkea näkyväksi perustuslakikysymysten keskeisyyden ylimpien tuomioistuinten toiminnassa.

Oikeudellisten toimijoiden riippumattomuutta ja puolueettomuutta haastetaan yhteiskunnallisessa ja poliittisessa keskustelussa enenevässä määrin. Myös vakiintuneita perus- ja ihmisoikeustulkintoja kyseenalaistetaan.⁹¹ Poliittisesti latautuneiden valtiosääntöoikeudellisten kysymysten ratkaiseminen tuomioistuimissa tulee tämän vuoksi olemaan varsin jännitteistä. Tämän vuoksi näkisin, että olisi aika keskustella perustuslain tulkinnasta korkeimmissa oikeuksissa ja esimerkiksi siitä, kuinka mahdolliseen perustuslakivaliokunnan politisoitu-

88. Eivind Smith, *Judicial Review of Legislation*, s. 107–132 teoksessa Helle Krunke – Björg Thorarensen (eds), *The Nordic Constitutions: A Comparative and Contextual Study*. Hart 2018, s. 116.

89. Mäenpää ynnä muut 2015, s. 68–70.

90. Esko 2020, s. 49.

91. Ks. esim. eduskunnan oikeusasiamiehen Petri Jääskeläisen asiantuntijalausunto perustuslakivaliokunnalle asiassa HE 53/2024 vp.

miseen tulisi tuomioistuimissa varautua.⁹² Korkeimpien oikeuksien yhteistyötä yhteisen jaoston muodossa on jo aiemmin esitetty esimerkiksi Ahvenanmaan lausuntoasioissa⁹³ ja lakien perustuslainmukaisuuden valvonnassa⁹⁴.

Tässä artikkelissa keskityin tuomioistuinten tuomion perusteluissa nimenomaisesti esiin tuomiin argumentteihin. Vaikka valtiosääntöoikeudellisessa argumentaatiossa voi jäädä joitain harkinnan kannalta keskeisiä argumentteja sanomatta, on kuitenkin tärkeää analysoida tuomioistuinten argumentaatiota ja sitä, mihin auktoriteetti- tai aineellisiin lähteisiin tuomioistuin valtiosääntöoikeudellisen ratkaisunsa perustaa. Oikeudellinen argumentaatio nojautuu väistämättä joillekin kielelliseen muotoon puetuille peruskäsitteille ja oikeuslähteille. Tällöin tulee myös mahdolliseksi olettaa, että mitä useammin tuomioistuimet viittaavat esimerkiksi kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, sitä merkittävämmässä asemassa ne myös todellisuudessa ovat.⁹⁵ Jatkotutkimuksessa olisi mielenkiintoista tutkia myös niitä valtiosääntöoikeudellisia argumentteja, joita tuomioistuin on käyttänyt ratkaisua tehdessään mutta jotka on jätetty tuomion perusteluista pois.⁹⁶ Näitä kirjoittamattomia argumentteja olisi mahdollista tutkia laadullisten tutkimusmenetelmien avulla esimerkiksi haastattelemalla tuomareita.

Suomalaisessa kontekstissa tuomioistuinten argumentoinnin lisäksi olisi tärkeää tutkia myös perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellista argumentaatiota ja verrata, poikkeako perustuslakivaliokunnan argumentaatio jollakin tapaa tässä artikkelissa analyysin kohteena olevasta ylimpien tuomioistuinten valtiosääntöoikeudellisesta argumentaatiosta. Perustuslakivaliokunnan asema ja arvostus lakien ensisijaisena perustuslainmukaisuuden valvojana liittyy keskeisesti siihen, että perustuslakivaliokunta noudattaa pääasiallisesti samoja laintulkinnan menetelmä- ja argumentaatio-oppeja kuin tuomioistuimet.⁹⁷ Poliittiset jännitteet ovat kuitenkin vahvemmin läsnä nimenomaan lakien parlamentaarisessa ennakkolisessa perustuslainmukaisuuden valvonnassa kuin tuomioistuimen harjoittamassa jälkikäteisessä lakien perustuslainmukaisuuden

92. Outi Suviranta, Perustuslain tuomioistuinvalvonta Suomessa – vertailevia näkökohtia. *Lakimies* 3–4/2021, s. 357–364, 362.

93. Gustav Bygglin, *Samarbete i högsta instans modell Finland*, s. 37–52 teoksessa Thomas Bull – Henrik Jermsten – Sara Uhrbom (red.), *Vänbok till Mats Melin*. Iustus 2018.

94. Esko 2020, s. 50 ja Pauliine Koskelo, *Lakien laki, kaikkien laki*, s. 15–32 teoksessa Profeettavallasta perustuslakituomioistuimeen: Kenen pitäisi tulkita perustuslakia. *Libera* 2016, s. 32.

95. Ks. Lavapuro 2011, s. 359–360.

96. Esimerkiksi korkeimmat oikeudet viittaavat varsin vähän oikeuskirjallisuuteen ratkaisujen perusteluissa, vaikka tosiasiasuhteissa tuomioistuimet hyödyntävät oikeuskirjallisuutta tuomion kirjoittamisessa varsin paljon. Ks. Pihlajamäki 2018, s. 229 ja Jyrki Virolainen, *Oikeuskirjallisuus oikeuslähteenä ja tuomion perusteluissa*. *Lakimies* 1/2012, s. 3–32.

97. Ks. esim. Juha Lavapuro, *Perustuslakivaliokunnan arvovalta ja valtiosääntökulttuurin muutos*, s. 223–237 teoksessa Pia Letto-Vanamo – Olli Mäenpää – Tuomas Ojanen (toim.), *Juhlajulkaisu Mikael Hidén 1939 – 7/12 – 2009*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 2009, s. 228.

arvioinnissa.⁹⁸ Empiiristä tutkimusta valtiosääntöoikeudellisen argumentaation eroista ja yhtäläisyyksistä perustuslakivaliokunnassa ja tuomioistuimissa ei kuitenkaan vielä ole tehty.

Constitutional interpretation in the Finnish Supreme Courts: empirical and comparative study

MAIJA DAHLBERG, LL.D., Associate Professor, University of Eastern Finland

In this article, I analyse the constitutional interpretations in the leading constitutional cases before the Finnish Supreme Court (Korkein oikeus, KKO) and the Finnish Supreme Administrative Court (Korkein hallinto-oikeus, KHO) (a total of 80 cases). The analysis is based on data in which we gathered information about the general features of the judgments, modes of argumentation (e.g. whether a literal/teleological interpretation/international legal sources/own precedents are used), and key constitutional concepts (e.g. whether reference is made to the rule of law or the principle of proportionality). The research questions in this article are: 1) What are the differences in the constitutional reasoning of the Finnish Supreme Courts compared to other Nordic countries, and what factors may explain any possible differences? and 2) How do the KKO and KHO differ in their constitutional reasoning, and what might explain these differences? The latter question is relevant to the discussion of whether the Finnish Supreme Courts should be merged, as any potentially fundamental differences in constitutional reasoning between the Supreme Courts may support the unification of these judicial bodies. Additionally, this research highlights why the constitutional interpretation practices of the Finnish Supreme Courts may diverge from one another. This is important to understand in order to avoid different constitutional interpretations between the KHO and KKO.

98. Ks. Maija Dahlberg – Anu Kantola, Tensions in Finland's ex ante constitutional review: The interplay of politics, law, and media. *International Journal of Constitutional Law* 22(2) 2024, s. 376–399.